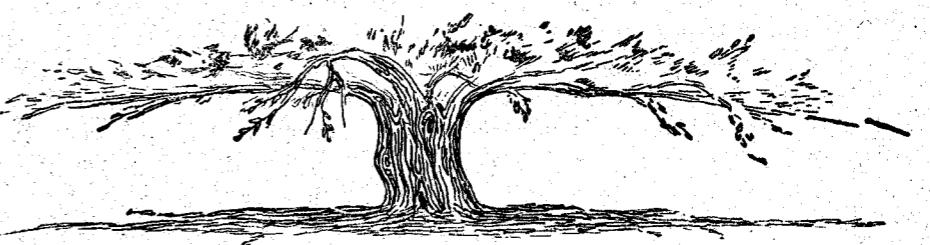

ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΥ
Η ΠΑΛΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΥΠΟ Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ

ΠΑΝΔΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'
15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1904

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΗΜΑ

Πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἡ ἀληθινὴ δαντέλλα καὶ τὸ παλαιὸν κέντημα ἔγειναν πάλιν τοῦ συρμοῦ. Διὰ πολλὰ χρόνια εἶχαν λησμονηθῆ τὰ λεπτότατα αὐτὰ προϊόντα ἀρχαιοτάτης χειροτεχνίας. Ἡ δαντέλλα πραγματικῶς ἦτο γνωστὴ εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν. Ἡνθισεν εἰς Βενετίαν κατὰ τὸν μεσαιώνα καὶ ἐκεῖθεν μετεδόθη εἰς τὰ βόρεια κράτη. Ο μεγαλοφυής Κολβέρ ἔδωσε προνόμιον εἰς μίαν κυρίαν Ζύλμπερτ ἐξ Ἀλανσὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐνετικῆς δαντέλλας εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο διφεύλεται ἡ κατασκευὴ τῆς πρωτοτύπου καὶ ὡραίας δαντέλλας τῆς Ἀλανσόν. Ἡ Νορμανδία ὑστερᾷ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς δαντέλλας, καὶ ἐτροποποιήθη εἰς τὰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας καὶ τὸ σχέδιον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσης μετεδόθη ἡ χειροτεχνία, καὶ σώζονται σήμερον ἀκόμη δαντέλλαι παλαιοτάτης ἐποχῆς.

Τὸ κέντημα φαίνεται νὰ ἔχῃ παλαιοτέραν ἀκόμη καταγωγήν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλληνικῆς ἀκμῆς οἱ γυναικεῖς κλεισμέναι εἰς τὸν γυναικινότην εἰργάζοντο τὰς λεπτὰς γυναικείας χειροτεχνίας. Ἡ Ἐλένη κεντᾷ μὲ τὰς ἱκέτιδας τῆς τὰς μάχας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων. Ἡ Ὄμφαλη κρατεῖ τὴν ἥλακάτην. Ἡ Πηνελόπη ὑφαίνει. Δὲν διεσώθησαν αἱ λεπταὶ ἐργασίαι τῶν Ἑλληνίδων τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἡ γυναική εἰς τὸ λευκὸν μάρμαρον δίδει καὶ σήμερον ἰδέαν τῆς λαμπρότητος τῶν περιβολῶν μὲ τὰς κεντημένας παρυφάς.

Κατὰ τὸν μεσαιώνα ἀκόμη διετηρήθη τὸ κέντημα καὶ ἔχονται μόνον παραπομποίηθη διὰ τοὺς βωμούς,

διὰ τὰ ἄμφια τῶν ιερέων καὶ διὰ τὰ ἴματα τῶν ἔξ αἰματος πριγκήπων. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δεκάτου ἔβδομου αἰώνος τὸ κέντημα δὲν στολίζει μόνον τὰ ιερὰ ἄδυτα καὶ τὰ βασιλικὰ παλάτια ἀλλὰ καὶ τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων. Κατὰ τὸν δέκατον δύγδον αἰώνα ἡ κατασκευὴ τοῦ κεντήματος διαδίδεται, ἐκεπινεται καὶ μεταβάλλεται εἰς πραγματικὴν βιομηχανίαν. Τότε τὸ λευκὸν κέντημα κατέκλυσε συγχρόνως δόλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως τὸ σχέδιον, ἐὰν δὲν ὑστέρησεν εἰς καλαισθησίαν, ἔγεινεν ἀπλούστερον διὰ νὰ προσαρμοσθῇ εὐκολώτερον πρὸς τὴν δίψαν τῆς βιομηχανικῆς ὑπερπαραγωγῆς. Αἱ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα περιωρίσθησαν εἰς τὸν γυναικεῖον ἴματισμὸν καὶ πολὺ ὀλίγον εἰς τινὰ οἰκιακὰ εἴδη. Ἐφ' ὅτου ὅμως ἡ νέα τέχνη διερρύθμισε μὲ λεπτοτέραν καλαισθησίαν τὴν ἐπίπλωσιν καὶ τὸ στόλισμα τῶν σπιτιῶν, ἐπανήλθεν ἡ ὄρεξις διὰ τὰς παλαιὰς πολυτελεῖς καὶ λεπτοτάτας δαντέλλαις καὶ τὰ κεντήματα. Η χειροτεχνικὴ αὐτὴ βιομηχανία λαμβάνει τώρα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἀναζητοῦνται μὲ πολλὴν ἐπιμονὴν παλαιαι δαντέλλαι καὶ κεντήματα μὲ δραΐα σχέδια, δυνάμενα εὐκολώτερον νὰ προσαρμοσθοῦν μὲ τὰς προτιμήσεις τοῦ νεωτερισμοῦ.

Η βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ μας ἀγωγὴ δὲν μᾶς ἐπέτρεψε νὰ πάρακολουθήσωμεν καὶ ἐπωφεληθῶμεν ἀπὸ τὸν συρμόν. Ἐγίναμεν καὶ τώρα, ὅπως καὶ εἰς κάθε παρομοίαν περιστασιν, ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἐμπορικῆς. Ἡλθαν τοεῖς βερολινέζοι ἐμποροὶ ἐβραϊκῆς κατα-

γωγῆς, οἱ δποῖοι περιώδευσαν τὴν Ἑλλάδα πωλούντες ἐπιδεικτικὰ ἀντικείμενα γυναικείου στολισμοῦ καὶ ἄγοράζοντες μὲ εὐτελῆ ποσὰ παλαιὰς δαντέλλας καὶ κεντήματα. Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν πῶς οἱ τρεῖς ἔμποροι ἔκαμαν τὴν τύχην των. Μόνον ἀπὸ τὰς ὠραίας δαντέλλας τῆς Μυκώνου, τὰς δποίας ἐπιμονάτατα καὶ ἐπιτηδειότατα συνέλεξαν, θὰ ἐκέρδισαν μεγάλα ποσά. Εἶνε βέβαιον δτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν χωρικῶν διὰ νὰ κάμουν μὲ πολὺ μικρὸ ποσὰ πολὺ ὠραίαν συλλογὴν κεντημάτων καὶ δαντέλλων παλαιῶν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν δὲν χάνομεν μόνον πράγματα ἀξίας, ἀλλ' ὑστεροῦμεν εἰς βιοτεχνίαν, η δποία ἐπρεπε νὰ είνε ἐλληνική. Ἀπὸ δλας τὰς χώρας τῆς Ἐνδράπης, πολὺ περισσότερον ἔκαι τῆς Ἰταλίας, η Ἑλλάς παρουσίαζεν ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν παλαιῶν κεντημάτων καὶ δαντέλλων μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον· καὶ ἀν συμβαίνη νὰ ὑστερῇ κατὰ τὴν ποικιλίαν, ἔχει δμως πάντοτε τὸ πλεονέκτημα δτι αἱ δαντέλλαι είνε παλαιότεραι καὶ τὸ σχέδιον ἔχει τὴν πρώτην ἀφετηρίαν του ἀπὸ τῶν παλαιότατων ἐποχῶν τῆς ἐλληνικῆς ἀκμῆς. Δὲν διενοήθη κάνεις νὰ μελετήσῃ τὴν πρώτην καταγωγὴν τοῦ κεντήματος τῶν νυμφικῶν φορεμάτων τῶν χωρικῶν τῆς Κορίνθου, τῶν Θηβῶν, τῆς Ἀττικῆς. Δὲν γνωρίζομεν ποια ἡσαντὰ πρώτα σχέδια καὶ πῶς ἐτροποποιήθησαν μὲ

ΚΕΝΤΗΜΑ ΒΙΖΑΝΤΙΝΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

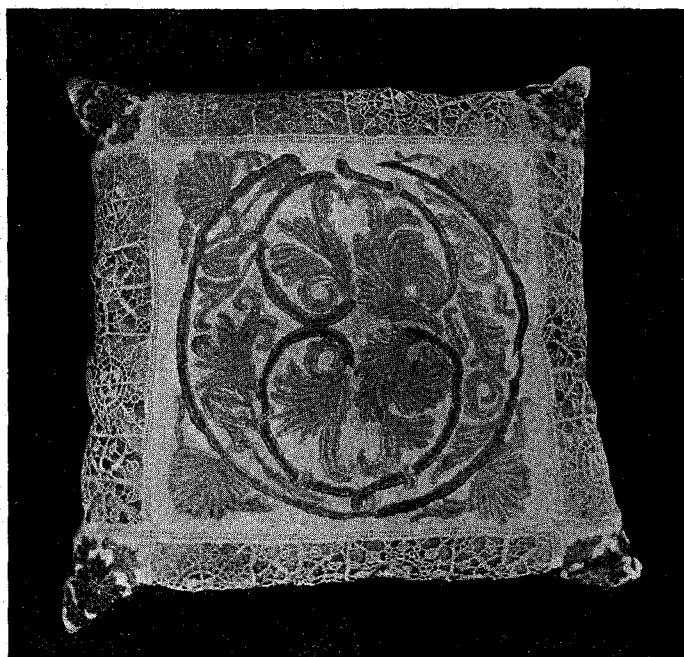
τὸν καιρόν. Ὅτι δμως ἔχουν τὴν πρώτην ἀφετηρίαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλληνικῆς ἀκμῆς προκύπτει ἀπὸ τὴν πρώτην προσεκτικὴν ἐξέτασιν. Εἰς τὰς μπόλιας, τὰ μανδύλια τῆς κεφαλῆς τῶν θηβαίων χωρικῶν, ὑπάρχει δ φοινικικὸς μαίανδρος, η γραμμὴ η ἀπεικονίζουσα τὴν κυματώδη θάλασσαν, γραμμὴ πολὺ συνήθης εἰς τὴν ἐλληνικὴν τέχνην. Ἐπίσης εἰς τὰ σιγουρία τῶν χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς ενδίσκεται δ ἔχινος τῆς ωρικῆς στήλης καὶ ἄλλαι πολλαὶ γραμμαὶ ὑπάρχουν ὑπενθυμίζουσαι ἀρχαῖον σχέδιον. Καὶ δ τρόπος ἀκόμη τῆς κατασκευῆς τῶν κεντημάτων τούτων πείθει δτι τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ἀνήκει εἰς πολὺ μακρυμένας ἐποχὰς καὶ ὑπέστη μόνον τὰς ἀλλοιώσεις τὰς δποίας καὶ ἐν ἀρχαῖον κείμενον διὰ μέσου χειρῶν ἀντιγραφών ἡδύνατο νὰ πάθῃ. Αἱ παλαιαὶ αὐταὶ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα, τὰ δποία κατεσκευάζοντο εἰς τὰ χωρικὰ τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὴν Κόρινθον, τὰς Θήβας καὶ ὀλιγίστας νήσους, δὲν ἀπετέλουν βιομηχανίαν οὔτε ἔγινοντο ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἡσαν τὸ προϊόν πολυετοῦς ἐργασίας τῆς νεαρᾶς χωρικῆς προετοιμαζούσης τὰ προικά τῆς. Η χωρικὴ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀρχίζει τὸ κέντημα διὰ τὰ νυφιάτικά τῆς, ἔχουσα ὑπόδειγμα τὰ φορέματα ποῦ ἐκέντησεν εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις η μάνα της. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἀλληλοδιαδόχου καὶ μακρᾶς ἀσκήσεως, η δεξιότης εἰς τὸ κέντημα μεταδίδεται κληρονομικῶς καὶ τὰ νέα κεντήματα δὲν ὑστεροῦν, οὔτε ἀπομακρύνονται οὐσιωδῶς τῶν παλαιῶν.

Τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον ἀκόμη, ἀλλὰ δυστυχῶς παραπολὺ περιωρισμένως εἰς δλίγα χώρια καὶ μεταξὺ τῶν πλέον εὐπόρων καὶ οἰκοκυρευμένων οἰκογενεῖων. Αἱ γέαι ἀνάγκαι, αἱ δποίαι ἀνεφάνησαν μὲ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν, ἔκαμαν τὰς χωρικὰς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν εὐγενῆ ἐνασχόλησιν τοῦ κεντήματος διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν προικῶν. Πολλαὶ χωρικαὶ μάλιστα ἀναγκάζονται ἐκ τῆς στερήσεως νὰ δώσουν ἀντὶ εὐτελεστάτου ποσοῦ τὰ νυφιάτικα φορέματα ποῦ ἔκαμαν μὲ ἐργασίαν ἐτῶν η ἐκληρονόμησαν ὥστε κατὰ πολύτιμον ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. Εἶνε βέβαιον δτι διὰ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς

ζωῆς καταντῷ περιπτή πολυτέλεια διὰ τὴν χωρικὴν τὸ βαρυκέντητον σιγοῦνι. Ἀλλ' ἔναν η ἀνάγκη ἐπιβάλλη νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐν ωραῖον ἔθιμον, δὲν είνε δμως ὅρθιον νὰ ἐκλείψῃ η χειροτεχνία, καὶ νὰ μείνουν ἀχοησιμοπόιητοι τόσαι ἵκαναι χειρες διὰ κέντημα. Εἶνε διὰ τοῦτο λυπηρὸν δτι χάνεται ὀλονὲν η δεξιότης, δτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν δλιγοστεύουν αἱ καλαὶ ἐργάτιδες τοῦ κεντήματος, αἱ δποίαι ἡμποροῦσαν νὰ στρατολογηθοῦν μεταξὺ τῶν χωρικῶν, δτι ἐκλείπουν οἱ εύνοικοι ὅροι οἱ παρουσιαζόμενοι σήμερον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν πολὺ νεωτεριστικῆς καὶ πολὺ ἐπικερδοῦς βιοτεχνίας, η δποία ἐπὶ πλέον ἡδύνατον ἀποβῆ καθαρῶς ἐλληνική. Ὄλα αὐτὰ είνε ἀποτελέσματα τῆς ἐλλείψεως πάσης βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀγωγῆς. Πάσχομεν ἀπὸ τὰς συνεπείας τοῦ ἀδιοργανώτου τῆς ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀφινόμεθα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν, ἐνῶ συγχρόνως δ πληθυσμὸς μένει βυθισμένος εἰς στερήσεις.

Οτι δηδύναμεθα ἀπὸ τὰς δαντέλλας καὶ τὰ κεντήματα νὰ ὠφεληθῶμεν καὶ νὰ ἀνακοινφίσωμεν ἵκανὸν μέρος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἀποδεικνύει τὸ γεγονός τῆς εὐδοκιμήσεως τῆς Σχολῆς τοῦ Κεντήματος, τὴν δποίον ἰδρυσεν η ἐπίνοια εὐγενοῦς ξένης, τῆς λαίδης Ἐγερτον. Μόλις πρό τινων ἐτῶν ἐσυστήθη η Σχολὴ καὶ σήμερον ἔχει ἰδιόκτητον εὐπρεπὲς κατάστημα καὶ ἵκανὴν πελατείαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸν δργανισμὸν τῆς Σχολῆς αἱ μαθήτριαι μέχρις δτου ἀσκηθοῦν εἰς τὸ κέντημα, ἔχουν δωρεὰν παρὰ τῆς Σχολῆς ἐργαλεῖα καὶ ὑλικά. Ἀφοῦ ἔξασκηθοῦν, προσλαμβάνονται πλέον ως ἔμμισθοι ἐργάτραι καὶ δ μισθὸς ποικίλλει ἀναλόγως τῆς προόδου καὶ τῆς δεξιότητος ἐκάστης. Η Σχολὴ ἔχει ὠρισμένας ὠραίας ἐργασίας καὶ δργανισμὸν τηρούμενον μὲ αὐστηρότητα, ὥστε αἱ μαθήτευσόμεναι νὰ ἔξασκουνται μὲ τὴν πειθαρχίαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν. Αἱ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα γίνονται ἐπὶ παλαιῶν σχεδίων. Τὰ περισσότερα ὑποδείγματα ἔδωσαν αἱ ὠραίαι δαντέλλαι τῆς Ῥόδου. Η Σχολὴ αὐτή, καλούμενη Βασιλικὴ Σχολὴ Κεντήματος, διευθύνεται ὑπὸ Συλλόγου Κυριῶν. Πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς πέντε ἀλ-

ΚΕΝΤΗΜΑ ΒΙΖΑΝΤΙΝΟΝ ΜΕ ΔΑΝΤΕΛΛΑΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

λας πόλεις ἔχει παρομοίας σχολὰς δ Σύλλογος οντος τῶν Κυριῶν, εἰς Ἀγιαν, Αἴγιναν, Βόλον, Κόρινθον καὶ Κορωπί. Εἰς μέρη εἰς τὰ δποία ὑπάρχουν τὰ παλαιὰ σχέδια θὰ ἡδύναντο εύκολωτερον νὰ εὑρεθοῦν ἐργάτραι δυνάμεναι νὰ ἀναπτύξουν καὶ ἐπίδοσιν καὶ ἵκανότητα. Τὰ κεντήματα αὐτὰ γινόμενα ὀλονὲν μὲ μεγαλείτεραν ἐντέλειαν, ἀρχίζουν νὰ ἔχουν ζήτησιν καὶ νὰ ἀποκτοῦν φήμην εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρωτεύουσαν, δπου κυρίως ἀποστέλλονται.

Ίδου δτι μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπίνοιαν εὐφυοῦς κυρίας ἐγκαμίσταται μία χειροτεχνία, σώζονται παλαιὰ σχέδια, διαφημίζεται η ἐλληνικὴ τέχνη καὶ ἐξασφαλίζεται ἀνετος ζωὴ εἰς ἵκανὸν ἀριθμὸν πτωχῶν ἐργατίδων. Η ἐπιχείρησις ηδύνατο νὰ εὑδοκιμήσῃ εἰς εὐρυτέραν αἱλίμακα καὶ νὰ δώσῃ γενναιότερους καρπούς. Τὸ πρᾶγμα ἐπεβάλλετο ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως χειροτεχνίας, η δποία θὰ ἔφερε καθαρῶς ἐλληνικὴν σφραγίδα. Ισχυρὸς δμως λόγος ἐπὶ πλέον δπως ἀναπτύχθη τὸ είδος τοῦτο τῆς χειροτεχνίας, θὰ ήτο η ὑπάρχουσα κοινωνὴ ἀνάγκη νὰ εὐρυνθῇ δ κύπλος τῆς γυναικείας ἐργασίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνοιχθοῦν νέοι πόδοι εἰς τὸν ἀτυχοῦντα γεωργικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας. Ανεξαρτήτως καὶ τῶν γε-

ωργικῶν καὶ τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων, αὐτὴ ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἐπιβάλλει νὰ ληφθοῦν τὰ μέτρα διὰ τῶν δποίων θὰ ἔξασφαλίζεται ἡ προσφορὰ τῆς ἐργασίας. Καὶ νομοθετικῶς καὶ διοικητικῶς καὶ διὰ τῆς ἴδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ τοῦτο. Εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν νέων ἐλληνικῶν νόμων δὲν ὑπάρχει κάνεις, δοποῖος νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἐργασίας, ἐνῶ τὰ νομοθετήματα τῶν εὑρωπαϊκῶν κρατῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρουσιάζουν πλεῖστα ὑποδείγματα τοιαύτης προνοίας. Η ἐργασία ἀφ' ἑτέρου καθ' ἔαντὴν εἶνε ἀνοργάνωτος, ἀνεν συνεκτικοῦ δεσμοῦ. Οἱ ἐργάται δὲν ἀποτελοῦν συνδικάτα πρὸς προστασίαν τῶν δικαιωμάτων, τὰ δποῖα παρέχει αὐτὸς ὁ ἡμικός νόμος τῆς ἐργασίας. Η ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἐλκυσθεῖσα πρὸς τὸν ἔλεον τῶν ἀπόρων καὶ ἀσθενῶν, δὲν ἀνεζήτησεν ἔως τώρα νὰ βοηθήσῃ τὸν τίμιον καὶ φιλόπονον ἐργάτην, τὸν ἀγωνιζόμενον νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν θέσιν του. Ιδοὺ οἱ λόγοι ἔνεκα τῶν δποίων προσκρούει εἰς τόσας δυσχερείας ἡ θεμελίωσις βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Καὶ τὸ ἐλληνικὸν κέντημα διὰ τοὺς ἰδίους λόγους κάνεται, καὶ αἱ ἐργάτιδες ἐκλείπουν, ἐνῶ τὴν ἰδίαν στιγμὴν τὸ προϊὸν τῆς βιοτεχνίας αὐτῆς εἶνε ἐπιζήτητον εἰς τὰς μεγάλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Τὸ χειρότερον

Α Η Τ Ο Σ

Στήν Κυρία Μαρία Ελοΐζα τοῦ "Εδβεργον"

Στὸ δρόμο ποῦ ἀνεβαίνεις
Καὶ φᾶς σὲ ζώνει θεῖο,
Δὲν εἶνε μεγαλεῖο
Πλὸδ φλιβερὰ τραγό,

Kανένα, σὰν κι' ἐσένα,
Ποῦ ἐνῶ τὴ γῆν ἀγγίζεις,
Αμέσως φτερονγίζεις
Στὸν ἔρημο οὐδανό.

Μόνον ἡ σκέψη μοιάζει,
Οὐφανοδόμε, ἐσένα,
Μὲ τὰ φτερὰ ἀπλωμένα
Πρὸς τὸ ἄγρωστον δρυμᾶ,

Αητὸς κιαντή, πασχίζει
Πλὸδ ηὰ πετάξῃ ἀκόμα,
Δεμένη ἀπὸ τὸ χῶμα
Μ' ἀλότρωτα δεσμά ..

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

εἶνε διὰ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν χάνονται αἱ ὑπάρχουσαι εὐνοϊκαὶ περιστάσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιοτεχνίας τοῦ κεντήματος καὶ τῆς δαντέλλας. "Οταν οἱ Ἐλληνες ἐργάται καὶ ἐργάτιδες διὰ πληρεστέρας ἐκπαιδεύσεως ἀναπτύξουν ἀνωτέραν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀγωγὴν καὶ κατανοήσουν διὰ μόνον μὲ δραντικένην ἐργασίαν, ἥθικὴν ἀλληλεγγύην καὶ εὔστοχον πρωτοβουλίαν ἡμπορεῖ νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν των, δὲν θὰ ἔχοιν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τόσας εὐνοϊκὰς περιστάσεις, τὰς δποίας σήμερον ἀκόπως ἐκμεταλλεύονται ἐπιτηδειότεροι ἀλλοδαποί.

Τὸ ἐλληνικὸν κέντημα θὰ κατασκευάζεται εἰς τὰ εὑρωπαϊκὰ ἐργαστήρια, ἐνῶ ἡ ἐπιτηδεία διὰ κληρονομικῆς ἴδιωφυΐας καὶ μαραζᾶς ἀσκήσεως ἐργάτις χωρικὴ τῆς Ἀττικῆς, τῆς Κορίνθου ἢ τῶν Θηβῶν θὰ μαραίνεται εἰς τὴν μεγαλείτεραν στέρησιν. Αὗται εἶνε αἱ κύριαι ἀφορμαὶ τῶν κρίσεων αἱ δποῖαι ἀλλεπαλλήλως θὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν.

Μαζὶ μὲ τὸ ἀποδημοῦν ἐλληνικὸν κέντημα κάνεται μία ἀκόμη πηγὴ πλούτου διὰ τὴν χώραν καὶ εἰς πόρος, δοποῖος ἡμποροῦσε νὰ φέρῃ τὴν ἀνεσιν εἰς χιλιάδας ἵσως ἐργατικὰς οἰκογενείας, αἱ δποῖαι ζῶσι σήμερον ὑπὸ τὸς

ἀνθυιεστέρας κοινωνικὰς συνθήκας.

Σ ΛΟΒΕΡΔΟΣ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΕΞΧΑΣΜΕΝΑ

ΣΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Μιὰ φορὰ μοῦ σινέβηκε ἔνα παράξενο πρᾶγμα. Τὸ διηγήθητα πολλὲς φορὲς ἀπὸ τότε, κι' ὅσοι τ' ἀκούσαν γέλασαν μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου καὶ βρίσκουν εὐχαρίστησι νὰ μοῦ τὸ θυμίζουν ἀκόμη καὶ νὰ γελοῦνε. Καὶ ἦτανε τῷροντι περίεργο. Γιατὶ πᾶς μπορεῖ κανένας, ἀφοῦ ἔφυγε μιὰ φορὰ γιὰ καλὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ, γιὰ ἔνα, δυό, τρεῖς μῆνες δὲν ἐγελάσθηκε, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀφηρημάδας, νὰ ἔναναγυρίσῃ στὸ παλαιό του σπίτι καὶ νὰ χτυπήσῃ τὴ θύρα του, μὲ τὴν ἰδέα πᾶς κατοικεῖ ἀκόμα ἐκεῖ μέσα, νὰ τὴν πάθῃ ἔξαφνα ὑστερα ἀπὸ τέσσερες δλόκληρους μῆνες καὶ μιὰ νύχτα νὰ χτυπᾷ μὲ δλη τὴν ἀφέλεια μιὰ θύρα ποῦ δὲν εἶνε δική του; Καὶ δύμως τὰ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ ἔπαυθα ἔγω καὶ δὲν εἰμπορῶ ἀκόμα νὰ τὸ ἔχασω.

"Οταν διπέρας μου ἔχασε τὴν περιουσία του ἀπὸ μιὰ ὥρα σὲ ἄλλη, δποῖας κάνονται τόσα πράγματα στὸν κόσμο, τὰ κτήματά μας ἀπουλήθηκαν ἔνα - ἔνα στὴ δημοπρασία. Τελευταία ἥρθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ σπιτιοῦ μας. Μία κυριακὴ πρωΐ, πρὶν πᾶμε στὴν ἐκκλησία, τὸ σπίτι ἥτον ἀκόμη δικό μας. "Οταν γυρίσαμε, μάθαμε πῶς καθόμαστε σὲ ἔνο σπίτι. Καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ἔπρεπε νὰ ἔσπιτωθοῦμε, ἀπὸ τὸ σπίτι ποῦ εἶχε κτίσει δο τὸ δικός διπέρας μου, πέτρα πρὸς πέτρα, μηχανικὸς καὶ ἐπιστάτης δικός, ἀκολουθῶντας τὸ νὰ ψηλώνῃ σιγὰ - σιγὰ γιὰ μῆνες δλόκληρους ἀπὸ τὰ θεμέλια ὧς στὴ στέγη. Μίαν ἡμέρα ἔπι τέλους ἔκονβαλήσαμε τὰ πράγματά μας. Ο πατέρας μου, μὲ δλη του τὴν ἀρρώστεια, ποῦ τὸν εἶχε καρφωμένο γιὰ χρόνια σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἤτανε γενναῖος ἀνθρώπος. Καὶ μολονότι εἶχε δέκα χρόνια νὰ βγῆ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι του, δταν ἔβγαινε τώρα γιὰ νὰ μὴ ἔναγυρίσῃ, δὲν ἐδείλιασε καθόλου. "Εβάσταξε τὸν ἀποχαιρετισμό, σὰν παλληκάρι. Θυμούμαι μόνο πῶς σὰν τὸν ἐπιάσαμε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὸν βάλαμε στὸ ἀμάξι. δὲν ἔγυρισε καθόλου τὰ μάτια του πίσω, νὰ ἰδῃ τὸ σπίτι του, ποῦ ἔφενε. "Ήτανε μάλιστα βιαστικὸς καὶ ἀνυπόμονος νὰ φύγῃ μιὰν ὥρα δροχίτερα.

— Εμπρός, ἀμαξᾶ, τράβα.

Ἐφώναξε μὲ φωνὴ ἀποφασιστική. Καὶ τὸ ἀμάξι ἐκύλισε. "Η μητέρα μου δὲν ἔλεγε λέξι. "Εγώ, καθισμένος στὸ ἀντικρυνὸ σκαμνί, ἐκύτταξα τὸ περιβόλι μας ποῦ χανότανε πίσω μας καὶ μέσα στὸ δροσερὸ πρωΐνὸ φῶς, οἱ ἀνθισμέναις ἀπακίαις, καὶ ἡ γαζία μας ποῦ σκαρφάλωνε ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ ἔδειχνε τὰ κίτρινα λουλούδια τῆς στὸν δρόμο, θαρροῦσα πῶς μοῦ μιλοῦσαν μιὰ γλώσσα ποῦ τὴν ἐκαταλάβαινα. "Επειτα δὲν ἔβλεπα παρὰ τῆς κορυφὲς τῶν δύο ψηλῶν κυπαρισσῶν, στὴν ἀκρη τοῦ περιβολοῦ, πίσω ἀπὸ τῆς μάνδρες καὶ τὰ καμπυλὰ σπίτια. Ο πατέρος μου μιλοῦσε γιὰ τὸν δρόπιο καιρὸ καὶ κύτταξε τὰ νεόχτιστα σπίτια, ποῦ εἶχαν φυτρώσει δλοτρόγυρα, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ εἶχε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ἤτον ἐρημιὰ τριγύρω. Μία ἔκτασις ἀπὸ χωράφια καὶ μανδρότοιχους. Καὶ τὸ σπίτι μας δλομόναχο, μὲ τὸ μεγάλο του περιβόλι ἐφάνταζε σὰν παλατάκι ἀπάνω ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμάνι. Οἱ σπάνιοι διαβάταις ποῦ ξέπεφταν ὃς ἔκει, ἔστεκαν καὶ τὸ καμάρωναν. Τώρα δλα τὰ οἰκόπεδα καὶ οἱ μάνδραις εἶχαν γεμίσει σπίτια, καὶ τὰ χωράφια εἶχανε γίνει δρόμοι, μὲ πλατειὰ πεξοδόμια. Ο κόσμος εἶχε πλούτισει. "Ενα μπακαλόπουλο, ποῦ μᾶς ἔφερνε τὰ ψώνια στὸ σπίτι, εἶχε γίνει ἀφέντης καὶ εἶχε κτίσει ἀπὸ τὸν ἔπανω δρόμο ἔνα παλατάκι. Ο πατέρας μου ποῦ τὰβλεπε γιὰ πρώτη φορά, ὑστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, ποῦ εἶχε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὰ κύτταξε προσεκτικὰ καὶ εἶχε ἔνα καμόγελο τόσο γλυκό, σὰν νὰ τὰ καμάρωνε...

"Οταν ἔφθάσαμε στὸ καινούριο σπίτι, ἔνα σπίτι μὲ τὸ νοῖκο, καμηλὸ καὶ μελαχγολικό, μέσα σ' ἔνα στενὸ δρόμο, ἐβοήθησα τὸν πατέρα μου νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸν αμάξι. Καθὼς τὰ πόδια του ἥσαν μισοπαραλυτικά, ἐκοπίασε πολὺ νάνεβη τὰ δυδτρία σκαλοπάτια τοῦ καινούριου σπιτιοῦ. Επέφασε μὲ κόπο τὴ στενή, καμηλὴ θύρα. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεὶς ἀν ἦτανε λυπημένος ἢ πονοῦσε. Τὸν ἔκαθισαμε ἀπάνω σὲ μιὰ καρέκλα καὶ τὸν ἀνεβάσαμε τὴ σκάλα. Ποιὸς ξέρει πότε θὰ ἔνανθραγινε πάλι ἀπὸ τὴ στενή, καμηλὴ θύρα δ καυμένος δ πατέρας... .

Ἐγὼ ἔξαναγύρισα πάλι στὸ σπίτι μας νὰ φροντίσω γιὰ τὴ μετακόμισι τῶν ἀλλων ἐπίπλων. Τὰ παλαιά μας ἔπιπλα ἔβγαιναν μὲ κόπο ἀπὸ τὴ θέσι τους. Τόσα χρόνια ἀκίνητα καὶ ἥσυχα, τὰ βαρειὰ ἔπιπλα, εἶχαν κολλήσει ἐπάνω στὰ χρώματα τοῦ πατώματος, σᾶν νὰ είχαν γίνει ἔνα πρᾶγμα μὲ τὸ σπίτι. Ἐνόμιζε κάνενας πῶς δὲν ἦθελαν νὰ ἔξεκολλήσουν. Καθώς τα τραφῆσαν καὶ τὰ ἔσερναν βάναυσα οἱ χαμάληδες, ἔτοικαν καὶ βογγούσαν πονετικά.

Σιγά-σιγά, με κόπο πολύ, τὰ ἔκολησαν οἱ βαστάζοι καὶ τὰ κατέβαζαν ἀπὸ τῆς μεγάλης, μαρμαρένια, σκάλα. Ἐνα-ἔνα κατέβαιναν τὰ βαρειδὲ ἔπιτλα: ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου με τάδειαν ἀράφια τῆς, ποῦ ἔκρυψαν τὰ μεγάλα χρυσᾶ βιβλία, μὲ τῆς ὁραῖες ζωγραφιές, ποῦ μοῦ ἄρεσε τόσο νὰ τὰ φυλλομετρῶ, πρὶν μάθω ἀκόμη τὸ ἀλφάβιτο τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς τραπέζαριάς μας, μὲ κρεμασμένα τὰ φύλλα του, σᾶν φτερὰ μεγάλου πεθαμένου πουλιοῦ οἱ παλαιοὶ βενετσιάνικοι καθρέφταις, ποῦ ἐκαθρέφτιζαν τώρα τὰ πρόστιχα, ἰδρωμένα πρόσωπα τῶν βαστάζων· τὰ παλαιὰ κάρδα, ἐλαιογραφίαις παλαιῶν συγγενῶν, μὲ παράξενα ὁοῦχα καὶ λυπημένα πρόσωπα, καὶ στὸ τέλος τὸ σιδερένιο χρηματοκιβώτιο τοῦ πατέρα μου, βιαρὸν ἀκόμα καὶ δυσκολοκίνητο, συνωδευμένο ἀπὸ ἔνα πρόστιχον ἀνθρωπο, ποῦ τὸ εἶχε ἀγοράσει γιὰ νὰ τὸ ἔσαναγεμίσῃ, γιατὶ ἐμάς δὲν μᾶς ἔχοησίμενε πιά, στὸ καινούριο μας σπίτι.

Σὲ λίγο ἀδειασε τὸ σπίτι. Ποῦ καὶ ποῦ στῆς γωνιές τῶν δωματίων ἥσαν ἀκόμη διγμένα παλιόχαρτα καὶ σκουπίδια, κομμάτια ἀπὸ ἐφημερίδες, φάκελοι ἀπὸ γράμματα, ἔνα σωρὸ περιττὰ μικροπράγματα, ὅλα γνώιμα μου, ὃς τὸ μικρότερο κουρέλι. Τὰ μάζεψα ὅλα μὲ εὐλάβεια καὶ τὰ πέταξα ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ ἀνεμος τὰ πῆρε, τὰ σκόρπισε καὶ τὰ στριφογύρισε, ὃς ποῦ χάρηκαν ἀπὸ μπροστά μου.

Τὰ δωμάτια ἡσαν ἀδεια τώρα καὶ ἔρημα.
Ἐκαμα ἔνα γύρο μέσα στὴν ἐρημία τους καὶ
τὰ βήματά μου ἀντηχοῦσαν μέσα στὸ ἀδειο
διάστημα, μ' ἔνα ἥχον ἐνοχλητικὸ ποῦ μὲ πεί-
ραζε. Μοῦ ἤρθε νὰ σφυριέω, κ' ἐγὼ δὲν ἔρω
γιατί. Ἐσφύριξα ἔνα παλαιό σκοπό. Ἡτον δ
ἀγαπημένος σκοπὸς τῆς Ὄλγας, μὲ τὴ λευκὴ
κεντημένη ποδιά, ποῦ τὴν εἶχα ἀγαπῆσει ὅταν
ῆμουν ἐπτὰ χρονῶν. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς μοῦ ἐρ-
χότανε στὰ χεῖλη πάντα, σὲ κάτι παραδέξενες
στιγμές σᾶν αὐτῇ. Τὸ σφύριγμά μου ἀντήχησε
μέσα στὰ γυμνὰ δωμάτια, μὲ μιὰ εὐθυμία μο-
ναδική, ποῦ μοῦ θύμισε μιὰ παλαιὰ ἐποχή, τὸν

καιρό, ποῦ οἱ ἐργάταις ἐπάνω στῆς ψηλεῖς οικαλωσιές, τραβοῦσαν τὴς τελευταῖς πινελίες ἐπάνω στὰ ταβάνια τοῦ ἔδιου σπιτιοῦ κ' ἐσφύριζαν. εὖθυμους σκοπούς, μέσα στὸ νεόχιστο σπίτι. Ἔτσι καὶ τότε ἀντηχοῦσε τὸ σφύριγμά τους μέσα στὸ ἀδειο διάστημα, ποῦ δὲ πατέρας μου κ' ἐγὼ καμαρώναμε τὰ ὠραῖα σχέδια ἐπάνω στοὺς νεοχρωματισμένους τοίχους.

Ἐπειτα ἔκαμα ἵνα γύρο ἀκόμα, στάθηκα στὰ δρυθάνοικτα παράθυρα, κύπταξα τὸ περιβόλι μας, καταπράσινο καὶ ἀνθισμένο, μέσα στὸ δροσερὸ φῶς, ἀπὸ τὴν κρεββατοκάμαρα τῆς μητέρας μου καὶ τὸ πέλαγος ἀπλωμένο, ἥσυχο καὶ ἀκίνητο, μὲ χρυσᾶ σπιθοβολήματα, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ δικό μου. Μοῦ ἤρθε πάλι νὰ καθίσω κοντά στὸ παράθυρο ποῦ περνοῦσα ὕδρες ὀλόκληρες, σὰν χαζός, τὴν ὕδρα ποῦ μ' ἔστελλαν νὰ διαβάσω. Τί εἶχε νὰ κάνῃ σᾶν δὲν θὰ ἡξερα αὔριο τὸ μάθημά μου. Δὲν ἤτανε ἡ πρώτη φορά. Δυὸ λευκὰ πανάκια ἐχάνοντο στὸ πέλαγος μακρινά, ἔσβυναν σιγά μέσα στὰ τελευταῖα σύννεφα τοῦ ὁρίζοντος. Ἐκαμα νὰ πάρω τὴν καρέκλα μου. Δὲν ενδῆκα τίποτε τριγύρω μου, ἀπὸ τοὺς τέσσερες τοίχους. Η ἐσημία αὐτὴ μ' ἐτρόμαξε. Ἔφυγα, βιαστικά, μὲ τὴν ἰδέα νὰ μὴ ἔναναγγοίσω πίσω. Πῶς ἤθελα νὰ ἥμουν μαζὶ μὲ τὰ λευκὰ πανάκια ποῦ ἔφευγαν στὴν ἄκρη τοῦ πελάγουν!

Απὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνο δὲν ξαναγύρισα.
Απόφευγα μάλιστα νὰ περάσω ἀπὸ τὸν παληὸ
μου δρόμο. Συχνὰ εὐρέθηκα σὲ ἀνάγκη νὰ τὸ
κάμω, μὰ πάντα ἄλλαξα δρόμο, ἔκανα ἔναν
ἄλλογυρο καὶ τραβοῦσα τὴ δουλειά μου. "Οχι
ἔτσι, μόνο καὶ μόνο γιατὶ μοῦ ἔκανε λύπη νὰ
ξαναβλέπω τὸ σπίτι, ποῦ δὲν ἦταν πιὰ δικό
μας. 'Εξ ἔναντίας ἡ λύπη αὐτὴ μοῦ ἔκανε κατὰ
βάθος μιὰ εὐχαρίστησι καὶ πολλὲς φορές, διταν
ἀπὸ μακριά, ξεχώριζα τῆς δύο κορινφές τῶν
κυπαρισσιῶν, πίσω ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους
καὶ τὰ χαμηλόσπιτα, μοῦ ἅρεσε νὰ στέκω καὶ
νὰ τὰ κυττάζω σᾶν παληοὺς γνωρίμους. Μὰ
δὲν ξέρω, ἔνα περιστατικὸ μ' ἔκαμε νὰ κρυώσω
μὲ τὸ παλαιό μας σπίτι καὶ νάποφεύγω περισ-
σότερο νὰ τάντικρυζω.

Μιὰ φορὰ ποῦ περνοῦσα ξενοιασμένος ἀπὸ κάτω, κάτι τι μὲ ἔφρνισε. "Ἐνα τραγοῦδι δυνατό, ἄγριο καὶ πρόστυχο, συνωδευμένο ἀπὸ παράχορδα ὅργανα, μοῦ κτύπησε στ' αὐτιά. Γύρισα καὶ εἶδα τὰ παράθυρά του φωτισμένα, ἀνοικτὰ πέρα - πέρα, μὲ μιὰ βάναυση χαρά. Τὸ τραγοῦδι ἔβγαινε ἀπὸ κεῖ μέσα κ' ἔξακολουθοῦσε δυνατό, μὲ διακοπές ἀπὸ γέλια καὶ ξεφω-

νῆματα. Μέσα ἀπὸ ἔνα ἀνοιχτὸ πορφύρῳ εἶδος
στὸν τοῖχο ἀπάνω νὰ γυαλίζουν ἐπιδεικτικὸ
ἄραδιασμένα ἀπάνω σ' ἔνα ἐπιπλο, διάφροσο
γυαλιὰ καὶ ἀσημικά. Ἡταν στὸν ἕδρι τοῖχο
ποὺ ἀκουμποῦσε ὅλοτε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πα-
τέρα μου, μὲ τὰ σοβαρά, χονδρὰ βιβλία. Κα-
τὴ τραγοῦδι ἔξακολουθοῦσε ὅλοενα δυνατώτερο
ὅλοένα βραχνότερο...

Από τη στιγμήν ἐκείνη τὸ σπίτι μας μού είχε γίνει ξένο. Μιὰ ἀγδία μάλιστα εἶχε γεννηθῆ βαθειὰ μεσα μου. Τὰ βάναυσα τραγούδια καὶ οἱ χαρὲς τοῦ ταιριαζαν τόσο λίγο πού γιὰ μὰ στιγμὴ δὲν ἥξερα ἂν πρέπῃ νὰ τὰ συχαθῶ ἢ νὰ τὸ λυπηθῶ. Θαρροῦσα πῶς κι αὐτὸ βαθειὰ μέσα στὰ θεμέλιά του ἔπασχε ἀπὸ τὴν εὐθυμία αὐτῆ. Ἡταν ἔνα σπίτι μελαγχολικὸ καὶ λυπημένο ἀπὸ τὰ νειάτα του. Ἡ χαρὰ ποτὲ δὲν ἀντήχησε μέσα του μὲ βιολιὰ καὶ τραγούδια. Ἡταν κ'οῖ χαραὶς του σιγαλαὶς καὶ μετρημέναις σὰν τῆς λύτες του. Μιὰ ἥσυχη μελαγχολία τὸ σκέπαζε πάντα, κ' ἔνας πόνος κρυφὸς κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη του. Καὶ πατέρας μου μπῆκε ἄρρωστος καὶ βιασανισμένος ἐκεὶ μέσα, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα, καὶ φωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἡ μητέρα μου νοσοκόμος στὸ πλάι του, πιστὴ κι' ἀφωσιωμένη Κ' ἐγώ, δταν δὲν ἐκύτταζα τὴ δάλασσα καὶ τα λευκὰ πανάκια, ἀπὸ τὸ παραδύνο μου, καθισμένη

νος δίτλα του, νὰ τοῦ διαβάζω ἀπὸ τὰ μεγάλα παλαιὰ κα βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του, ποῦ δὲ τὰ καταλάβαινα μὰ τἀγαποῦσα. Καὶ ἡ ὑπηρέτριά μας, μιὰ γοητά, χαροκάμενη, φροτωμένη λύπες, μὲ τὰ μάτια πάντα κόκκινα ἀπὸ τὰ παλαιὰ κλάματα, ποῦ εἶχαν στερεφεῖ τῷρα. Καὶ δοῦλοι περιπατούσαμε σιγὰ καὶ διακριτικὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ὡς καὶ τὰ πουλιά, μέσα στα κλαδιά τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας, τραγουδοῦσσαν κι' αὐτὰ μὲ σβυσμένες φωνούλες. Καὶ δικιώσησαν μιὰ ὁραία καὶ εὐγενικὰ θλίψι, ἡ θλίψη τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τῆς λύπης τῆς ἄσχημες, ποῦ σὲ πιάνουν ἀπὸ τὸν λαιμό μέσα στάκαθαρτα κατώγεια, μέσα στὴ σκιὰ κα τὴν ὑγρασία. Τὸ φῶς ἔμπαινε ἄφθονο κα ωδαῖο ἀπὸ τὰ μεγάλα παράδυντα, δὲ λαμπρὸ δῆλος ἀγκάλιαξε πρόσωπα καὶ πράγματα, μπάτης βαλσάμωνε μὲ τῆς θαλάσσιες μυρωδιες τὴ μελαγχολία μας καὶ ἡ εὐωδιασμένη ἀναπνοή τοῦ κήπου μᾶς ἔκανε πάντα συντροφιά. Ὡς καὶ τὰ παλαιά, θλιβερὰ πρόσωπα ἀπάνω στοὺς τοίχους, ἐφαίνοντο σᾶν νὰ ἥθελαν νὰ ξαναέγκουσσον κι' αὐτὰ σὲ μιὰ νέα ζωή, μαζί μας. Ὡς χωρίς ἄλλο τῷρα, μὲ τὴ νέα του ζωὴ καὶ τὴ

καινούρια τον χαρά, τὸ δυστυχισμένο τὸ σπίτι
θὰ ἔνοιωθε μιὰ βαθειὰ λύπη καὶ μιὰ παράξενη
ἀπόστροφή μέσα στὰ θεμέλια του. Τὸ λυπή-
θηκα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν καρδιά μου κ' ἔφυγα
μακριὰ καὶ δὲν θέλησα νὰ ξαναπεράσω πιὰ
σιμά του.

* * *

Καὶ ὅμως πῶς μοῦτυχε νὰ ἔσται γρίσιω ἐκείνη τὴ βραδειὰ κ' ἐγώ δὲν τὸ καταλαβάίνω. "Οσοι ἀκουσαν τὸ πάθημά μου, ἔνα ἀστεῖο πάθημα, γελοῦν ἀκόμη μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου. Γελῶ κ' ἐγώ μὲ τὰ χείλια μου. Μόνο μὲ τὰ χείλια μου.

Είχαν τεράσει τέσσερες μῆνες ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἄφισα γιὰ πάντα τὸ παλαιό μας σπίτι. Στὸ καινούριο σπίτι εῖχαμε φέρει μαζί μας τὴν μελαγχολία μας, χωρὶς τὰ θαλάσσια δροσερὰ βάλσαμα τοῦ μπάτη, χωρὶς τῆς εὐωδιὲς τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας. Ὁ πατέρας μου δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ στὴν καινούρια ζωή. Τώρα καταλαβαίνω πῶς ἡ δύμορφιὰ τὸν κρατοῦσε στὸν κόσμο. Ἡ σκοτεινὴ λύπη τοῦ νέου σπιτιοῦ τὸν ἔπνιξε. Καὶ μιὰν ἡμέρα πέρασε πάλι γιὰ τελευταία φορά, κάτω ἀπὸ τὴν στενή, χαμηλὴ θύρα. Καὶ τὸ πρόσωπό του ἦτανε πιὸ χαρούμενο καὶ πιὸ ἡμέρο, τώρα ποῦ ἔφευγε, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἐχούτανε.

Τέσσερες μῆνες, ναί, σωστοὶ τέσσερες μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἀφίσαμε τὸ παλαιό μας σπίτι. Ἐνα βράδυ γύριζα νὰ κοιμηθῶ, μὲ μιὰ παραξένη εὐθυμία. Ο νῦνς μου ἔτρεχε στὰ πιὸ εὐθυμα πράγματα τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ πόδια μου μ' ἔφερναν ἐλαφρά, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω ποῦ πηγαίνω. Ἔφθασα στὴ θύρα τοῦ παλαιοῦ μας σπιτιοῦ καὶ χύτησα τὸ κουδούνι. Ο ἥχος μοῦ ἦτον γνωστὸς καὶ εὐχάριστος. Δυὸς χυτπήματα σὰν πάντα. Καὶ περίμενα νὰ μοῦ ἀνοίξουν. Μιὰ ἐλαφρὰ εὐωδία ἀπὸ τὰ νυχτολούλουδα μὲ χαιρετοῦσε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κήπου. Ἔξαφνα ἀνοίγει ἔνα παράθυρο. Ο κρότος του μοῦ φάνηκε πῶς μ' ἔξηπνησε ἀπὸ ἔνα ὠδαῖο δνειροῦ σὲ μιὰν ἄσχημη ζωή. Εἶχα καταλάβει πιὰ τὴν πλάνη μου. Στὸ σπίτι μας δὲν ἀνοίγαν ποτὲ ἔτσι τὰ παράθυρα σᾶν χτινοῦσε ἡ θύρα. Μᾶς δὲν ἤταν πιὰ καιρὸς νὰ διορθωθῇ τὸ λάθος μου. Μιὰ στιγμὴ ἐσκέφθηκα νὰ τρέξω καὶ νὰ χαθῶ σᾶν κλέφτης. Ἐμεινα ὡς τόσο καρφωμένος ἐκεῖ, μπροστὰ στὴ ξένη θύρα. Μιὰ φωνὴ ἄγρια μοῦ χτύπησε ταῦτιά.

— Ποιὸς εἶνε;
"Εμείνα βουβός.

Δεύτερη φωνή, άγριώτερη.

— Ποιὸς εἶνε;

— 'Εδῶ κάθεται, σᾶς παρακαλῶ, δέ κύριος..

Καὶ εἴπα μὲν ντροπή τὸ οἰκογενειακό μας
ὄνομα, κρύβοντας τὸ πρόσωπό μου στὴ σκιά.

Τὸ παράθυρο ἔκλεισε δυνατά, μὲν λίγα μασ-
σημένα ἄγρια λόγια ποῦ δὲν τὰ κατάλαβα. .
Τὸ λάθος ἦταν δικό μου. Εἴχα χαλάσει τὸν
βαρὺν ὅπνο ἐνὸς εὐτυχισμένου ἀνθρώπου.

'Ετράβηξα τὸν δρόμο μου, μὲν μιὰ τρέμούλα
στὰ γόνατα, μακρὺν ἀπὸ τὴν ξένη θύρα. Στὸ
χαμηλὸ ταρατσάκι, δίπλα στὴ μάνδρα, ἔνα τα-
ρατσάκι ποῦ σκέπαζε τὰ δωμάτια τοῦ κηπουροῦ
μας, ἔνα μαῦρο κουλουριασμένο πρᾶγμα, κοντά
στὸν καπνοδόχο, μ' ἔκαμε νὰ σηκώσω τὰ μάτια
μου. Ἡτανε ἡ χαϊδεμένη μας ἡ γάτα. Πάντα
στὴν ἴδια τῆς θέσι, κοντά στὸν καπνοδόχο.

Αὗτὴ μονάχα δὲν θέλησε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ.
Ἐμεινε πιστὴ στὸ παλαιὸ σπίτι. Καμμὶδ δύ-
ναμις δὲν εἰμι ποδοῦσε νὰ ἔσκολλήσῃ τὸ ἀδύ-
νατο αὐτὸ πλάσμα, ἀπὸ τὴ στέγη ποῦ γεννή-
θηκε. Καὶ, δὲν ἥξεν ρω πῶς, τὸ ἀσθενικὸ αὐτὸ
πλάσμα μοῦ γέννησε κάποιο σεβασμὸ μὲ τὴ
δύναμι τῆς ἀγάπης του. Ἐκαμα νὰ τὴν φω-
νάξω, νάκουσω τὸ παραπονετικὸ μιαούρισμά
της, νὰ τῆς πῶ ἀκόμα, πῶς πέθανε δὲ καῦμένος
δι πατέρας. . Μὰ ὁ ἥσυχος, εὐτυχισμένος ὅπνος
τῆς, μοῦ φάνηκε σᾶν κάτι τι ιερό, κάτω ἀπὸ
τὴν ὥραία ἀστροφεγγιά. Τὴν ἀφηκα νὰ κοι-
μηθῇ, κουλουριασμένη ἀπάνω στὸ δῶμα, δί-
πλα στὸν καπνοδόχο. Ἐγὼ μονάχα ἔπρεπε νὰ
φύγω μακρὺν ἀπὸ τὸ ξένο σπίτι. Καὶ τράβηξα
τὸν δρόμο μου, μὲ βιαστικὰ βήματα, σᾶν
αλέφτης.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΒΑΝΑΣ

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Τὸ φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, τὸ διποῖον ἐδη-
μοσίευσε πέρυσι ἐν Παρισίοις δι διάσημος
φῶσσος καθηγητῆς Μετσνικῶφ¹, μολονότι δ
συγγραφεὺς τοι λέγει δτι ἀπευθύνεται « πρὸς
τὸν τυχόντας ἀνωτέρας ἐπιστημονικῆς μορφώ-
σεως καὶ ὀρισμένως πρὸς τὸν φυσιολόγον »,
οὐχ ἡτον δύναται νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον κάθε
ἀνεπτυγμένου καὶ κυριολεκτικῶς φιλοσόφου ἀν-
θρώπου, δχι μόνον εἰς τὰς μεγάλας τοῦ φιλο-
σοφικοῦ συστήματος γραμμάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς
περιεργοτάτας ἀληθῶς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀπο-
δείξεως του λεπτόμερείας. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ
τὸ γεγονός, δτι ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ βιβλίου,—
ἴσως δὲ ἐώς τώρα καὶ ἡ δευτέρα, — ἔξηντλήθη,
δὲν ὑποθέτω δὲ δτι αἱ χιλιάδες αὐταὶ τῶν ἀνα-
γνωστῶν ἥσαν δλφ καὶ φυσιολόγοι!

Ἐν βιβλίον ἐπιστημονικὸν καὶ συγχρόνως
φιλοσοφικόν, παρουσιάζον ὑπὸ νέαν ἀποψιν
τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, σπουδάζον ὑπὸ νέον
φῶς τὰ μεγάλα καὶ αἰώνια προβλήματα τῆς
ζωῆς, τοῦ γήρατος, τοῦ θανάτου, τῆς εὐτυχίας,
ἐγκατεσπαρμένον μὲ γνώμας φιλοσόφων καὶ μὲ
στίχους ποιητῶν, — τοιοῦτο γενικόν, τολμη-
ρὸν καὶ ἀνθρώπινον βιβλίον, δὲν ἡτο

(¹) Etudes sur la nature humaine—Essai de philosophie optimiste — par Elie Metchnicoff, professeur à l'Institut Pasteur. Paris, 1903. (Mas-son et Cie).

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ Δδος ΜΠΡΕΒΑΛ
ΕΡΓΟΝ ΛΕΟΝΤΟΣ ΜΠΟΝΝΑ

ἡ φύσις του ἔχει μερικάς ἀτελείας, δυςαρμονίας (désarmonies) ὡς τας δνομάζει δ συγγραφεύς, προσωρινὰς ίσως, ἀλλ' ἐκ τῶν δποίων πηγάζουν πλεῖστα δεινά, εἰς μάτην καταπολεμηθέντα μέχρι τοῦδε καὶ διὰ τῆς θρησκείας, καὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης. Μόνη ἡ τελευταία αὕτη δὲν ἔχειωκόπησεν. Ὁ σκοπός της ἦτο, εἶνε καὶ θά εἶνε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς δυςαρμονίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, νὰ θεραπεύσῃ τὰ ἔξ αὐτῶν δεινά, νὰ παρατείνῃ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν ζωήν, νὰ καταστήσῃ τὸν ἀνθρωπὸν, ὡς δργανισμόν, τέλειον καὶ εύτυχην. Πρὸς τοῦτο ἔργαζεται καὶ ὁ Ἰδιος δ Μετσινικός εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον Παστέρο, δπον τὰ περιεργότατα πειράματά του καὶ τὰ ἀκόμη περιεργότερα συμπεράσματά του περὶ τοῦ γήρατος, — ὡς νόσου ιασίμου, — τόσον ἔξεγειρουν ἐνδιαιφέρον καὶ τόσας ἐμπνέουν γεροτικάς ἐπίδιας... Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν της λεξινή ἡ θαυματουργὸς Ἐπιστήμη δὲν θά την εἰπῇ βέβαια σήμερον ἡ αὔριον.... Ἡμεῖς, ἡ παροῦσα γενεὰ — καὶ τίς οἴδε πόσαι ἄλλαι ἀκόμη! — θὰ ἔξακολουθήσωμεν νὰ φέρωμεν τὰς δυςαρμονίας μας καὶ τὴν δυστυχίαν μας. Καὶ ἀφοῦ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνωμεν εὐτυχεῖς, ἀς μάθωμεν τουλάχιστον διατί εἴμενα δυστυχεῖς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ὑπάρχει ἐπίδιας νὰ εύτυχήσῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ μέλλον. Δὲν εἶνε μία παρηγορία καὶ αὐτό;

Οἱ ἀναγνῶσται τῶν «Παναθηναίων», δσοι δὲν ἀνέγνωσαν τὸ περίφημον βιβλίον τοῦ Μετσινικοῦ, θὰ ἥθελαν, ὑποθέτω, νὰ ἔβλεπαν ἐδῶ μίαν ἀκριβῆ περιληψιν, προπάντων μετα τὸν θόρυβον, ὁ ὅποιος ἔγεννήθη ἐσχάτως κ' ἐδῶ περὶ τὸ δνομα τοῦ ωρόσου ἐπιστήμονος. Τοῦ κόπου τούτου μὲ ἀπαλλάσσει δ συγγραφεύς, δ ὅποιος συνοψίζει δλόκληρον τὸ βιβλίον εἰς τὸ τελευταίον κεφάλαιον. Καὶ θὰ τὸ μεταφέρω, μὲ δλίγας μόνον προσθαφαιρέσεις.

«Ο ἀνθρωπὸς λοιπόν, καταγόμενος ἀπὸ κάποιον ἀνθρωπόμορφον πίθηκον, ἐκληρονόμησεν δργανισμὸν κατάλληλον διὰ συνθήκας ζωῆς δλως διαφόρους ἀπὸ ἐκείνας, ὑπὸ τὰς δποίας ἀναγκάζεται τῷρα νὰ ξῆ. Προκισμένος δι' ἐγκεφάλου ἀπειρως πλέον ἀνεπτυγμένου ἀπὸ τὸν ἐγκεφαλὸν τῶν προγόνων τοῦ ζώων, δ ἀνθρωπὸς διήνοιξε νέαν δόδον εἰς τὴν ἔξελιξιν τῶν ἀνωτέρων δντων. Η τόσον ἀπότομος αὕτη μεταβολὴ φύσεως, ἐπέφερε πλήθος δργανικῶν δυςαρμονῶν, αἱ δποίαι εἶνε τόσον ζωηρότε-

ρον αἰσθηταί, δσον οἱ ἀνθρωποι γίνονται νοημονέστεροι κ' ἐναισθητότεροι. Ἐκ τούτων πλῆθος δυστυχιῶν, τὰς δποίας ἡ ταλαιπωρος ἀνθρωπότης προσεπάθησε νὰ ἐπανορθώσῃ δι' δλων τῆς τῶν μέσων. Αἱ δυςαρμονίαι τῆς γενετησίου δρμῆς, — π. χ. παρὰ τῷ ἀνδρὶ, δ ἐρωτικὸς πόθος δ ἐπιμένων καὶ μετὰ τὴν γεροντικὴν ἀνικανότητα· ἡ παρὰ τῇ γυναικὶ, ἡ ὁργανικὴ ἴκανότης πρὸς τεκνοποίαν πρὸς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐρωτικοῦ πόθου, — αἱ δυςαρμονίαι αὕται ὑπηγόρευσαν μεθόδους συχνάκις λίαν παραδόξους πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ, διὰ τὰς δποίας δὲν θὰ ἥτο εύσχημον νὰ λεπτολογήσωμεν. Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα δυςαρμονία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶνε ἡ τοῦ παθολογικοῦ γήρατος, τὸ δποίον καθιστᾶ ἀδύνατον τὴν γέννησιν τοῦ ἐνστάτου τοῦ θανάτου, δπον ἀναγκαίως θὰ ἔφθανεν δ ἀνθρωπός, ἀν τὸ γήρας του ἥτο φυσιολογικόν. Η δυςαρμονία αὕτη, δηλαδὴ ἡ ἐπιμένουσα ἀγάπη πρὸς τὴν ζωήν, (τὸ ἔνσικτον τῆς ζωῆς) καθ' ἥν στιγμὴν προπάντων αὕτη ἐκλείπει, ἔδουκε λαβῆν εἰς παιδαριώδεις καὶ πεπλανημένας θεωρίας περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, περὶ σωματικῆς ἀναστάσεως, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας δοξασίας παρομοίας φύσεως.

Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἔξακολουθοῦσα τὴν προοδευτικήν της ἔξελιξιν, διεματοργήθη κατὰ τῶν πρωτογενῶν τούτων παρηγοριῶν. Ἀνίκανος νάποκαταστήσῃ τὴν πολυπόθητον ἀρμονίαν, ἡ ἀνθρωπότης ὑπέπεσεν εἰς μοιρολατρίαν παθητικήν, κ' ἐπίστευσε μάλιστα ὅτι ἡ ὑπαρξία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τρόπον τινὰ εἰρωνεία τῆς φύσεως, παρεκτροπὴ τῆς φυσικῆς ἔξελιξεως τῶν δντων. Η θετική Ἐπιστήμη, ἐν τῇ βραδείᾳ ἀλλ' ἀσφαλεὶ αὐτῆς προόδῳ, ἐπεχείρησε τέλος νὰ ἐπιβληθῇ. Ιαθμηδὸν προχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ εἰς τὸ σύνθετον καὶ ἀπὸ τοῦ μερικοῦ εἰς τὸ γενικόν, ἐπίστωσε σειρὰν ἀληθειῶν, τὰς δποίας δλοι ἡναγκάσθησαν νάναγνωρίσουν.

Η δυστυχής ἀνθρωπότης ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Ἐπιστήμην ἐρωτήσεις ἐπὶ ἐρωτήσεων, δυςφοροῦσα διὰ τὴν βραδύτητα τῶν ἐπιστημονικῶν προόδων. Ἐκήρυττε ματαίας καὶ ἀνωφελεῖς τὰς λύσεις τῶν προβλημάτων, τὰ δποία τῆς Ἐπιστήμης κατώρθωνεν ἐκάστοτε νὰ ἐπιλύῃ. Ἐπροτιμοῦσε πάντοτε νὰ στρέφεται πρὸς τὰ δπίσω καὶ νὰ δελεᾶζεται ἀπὸ τὰς γλυκείας πλάνας, τὰς δποίας τῇ παρείχον αἱ θρησκείας καὶ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν μεταφυσικῶν.

Ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη, μὲ πλήρη πεποίθησιν

συνείδησις εἶνε λειτουργία στοιχείων τοῦ σώματός μας, τὰ δποῖα δὲν είμποροῦν νὰ ζήσουν αἰωνίως. Η ἀθανασία ὑφίσταται μόνον δι' δόντα πολὺ κατώτερα, — μονοκύτταρα, ἐγχυματοειδῆ, — τὰ δποῖα ἀνανεοῦνται διὰ διχασμοῦ καὶ δι' ἀνακαίνισεως τελείας, ἀλλὰ δὲν ἔχουν διόλου ἀνεπτυγμένην τὴν συνείδησιν.

Ο ὑπάντος μας εἶνε λοιπὸν ἀληθής ἐκμηδενισμός, μᾶς φαίνεται δὲ ἀνυπόφρος ἐξ αἰτίας τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς δποίας μᾶς ενδίσκει. Διότι ἐπέρχεται συνήθως καθ' ἥν στιγμὴν δ ἀνθρωπός δὲν ἀπετελείωσε τὴν φυσιολογικήν του ἔξελιξιν καὶ κατέχεται ἀκόμη ἐντελῶς ἀπὸ τὸ ἔνσικτον, ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς ζωῆς.

Αφότου δ ἀνθρωπός ἔξηρθη κάπως ὑψηλότερα τῶν ἀτομικῶν καὶ ταπεινῶν του συμφερόντων, ἥρωτησεν ἀν δ ἀνθρώπινος βίος ἔχῃ σκοπόν, καὶ ποῖος δ σκοπὸς ούτος. Μὴ βλέπων αὐτὸν καθαρῶς, κατήντησε νὰ πιστεύῃ δι τι ἡ ζωή του εἶνε ἀπλῆ συγκυρία καὶ σύμπτωσις, καὶ δι τι δὲν ἔπρεπεν οὔτε κάν νὰ ἔρωτῃ περὶ τοῦ σκοποῦ της. Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου, ἔφθασεν εἰς συμπεράσματα ἀπελπιστικὰ καὶ ἀπαισιόδοξα. Η ἀνθρωπότης εὑρέθη εἰς τὴν θέσιν παιδίου, τὸ δποῖον, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς γενετησίου δρμῆς, θὰ ἥρωτα ποῖος εἶνε δ σκοπὸς τῶν γεννητικῶν του δργάνων. Ἐπειδὴ τὰ δργανα αὐτὰ δὲν χρησιμεύουν εἰς τίποτε καθ' ὅλας τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ἀνήβον, θὰ ἥδυνατο εύκολως νὰ συμπεράνῃ δι τι εἶνε ἀπολύτως ἀχρηστα εἰς τὸν ἀνθρωπόν τον καὶ δι τι αὐτὴ ἀκόμη ἡ ὑπαρξίας των εἶνε παραλογισμός.

Ο ἀνθρωπός, ἔνεκα τῶν σπουδαίων δυςαρμονιῶν τῆς φύσεως του, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν κανονικήν του ἔξελιξιν. Η πρώτη περίοδος τῆς ζωῆς διαρρέει χωρὶς μεγάλας ἀκόμη ἀλλά, μετὰ τὴν ἐφηβικὴν ἥλικιαν, ἡ ἔξελιξις μας κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον παρεκκλίνει, ἀνακόπτεται, καταλήγουσα εἰς γήρας πρόωρον καὶ παθολογικόν, καὶ εἰς θάνατον πρώτου καὶ ἀφύσικον. *Αρά γε, δ σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δὲν ἔγκειται μᾶλλον εἰς τὴν τελείαν ἀποπεράτωσιν τοῦ φυσιολογικοῦ κύκλου τῆς ζωῆς ταύτης, ὥστε νὰ καταλήγῃ εἰς γήρας φυσικόν, εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐνστάτου τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐνστάτου τοῦ θανάτου;

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές.]

Γρ. Ε.

Ελίας Μετσονίδης.

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ

ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΗ ΜΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Χθές ήμουν εύτυχής, πολύ, παραπολὺ εύτυχής! Μιὰ φορά ἐπὶ τέλους στὴ ζωή σου, πεισματάρα, ἀκουσες καὶ μένα. Γό βράδυ, στὰς δικτῷ, ἔξυπνησα — ξέρεις, ἀγάπη μου, πῶς συνειδῆσα νὰ πλαιγιάζω ἔνα - δυὸς ὅρες δταν ἐπιστρέφω ἀπὸ τὸ γραφεῖο — εἰχα ἀγοράσει ἔνα κερί, ἐτοίμασα τὰ χαρτιά μου καὶ τὴν πένα μου. ἔξαφνα ἐστήκωσα τὰ μάτια, καὶ ἡ καρδιά μου ἐπέτρεψε ἀπὸ χαρά! Ἐννόησες λοιπὸν ἐκεῖνο ποῦ ἥθελα, ἐκεῖνο ποῦ εἶχε ἀνάγκη ἡ καρδιά μου! Στὸ παράθυρό σου εἶδα τὸ παραπέτασμα σηκωμένο ἀπὸ τὴ μιὰ γωνιὰ καὶ πιασμένο ἐπάνω στὴ γλάστρα τῆς βαλσαμίνης. ἀπαράλλακτα ὅπως σοῦ εἶχα εἴπει προχθές! Ἐνδιμισα ἀκόμη πῶς εἶδα καὶ τὸ πρόσωπό σου στὸ παράθυρο· μοῦ φάνηκε πῶς καὶ σὺ μ' ἔβλεπες ἀπὸ τὸ δωμάτιό σου, πῶς καὶ σὺ μ' ἔσυλλογίζεσο. Καὶ πῶς ἐθύμωσα, φιλτάρη μου, ποῦ δὲν ἥμπορεσα νὰ ἰδω καλὰ τὸ νόστιμο προσωπάκι σου! Μιὰ φορά ἔβλεπα κ' ἔγῳ καλά, ἀγάπη μου. Τώρα βλέπω θαμπά, οὖν γάρ μόνον τὸ γῆρας ἔρχεται· λίγο ἀν ἔργασθῶ τὸ βράδυ, λίγο ἀν γράψω, τὸ πρωὶ τὰ μάτια μου εἶνε κόκκινα καὶ δακρυσμένα· στοὺς ξένους ἐντρέπομαι νὰ παρουσιάζωμαι ἔτσι. Εἶδα ὅμως μὲ τῆς ψυχῆς τὰ μάτια τὸ χαμόγελό σου, μικρέ μου ἄγγελε, τὸ καλό, τὸ ἀγαθό σου χαμόγελο· καὶ στὴν καρδιά μου ἥσθιανθηκα ὅτι ἥσθιανθηκα ὅταν σ' ἐφίλησα, Βάρεγκα, — θυμᾶσαι μικρέ μου ἄγγελε; Ξεύρεις, ἀγάπη μου, μοῦ φάνηκε πῶς μὲ φοβέρισες μὲ τὸ δάκτυλο! Εἶνε ἀλήθεια, διαβολάκι; Χωρὶς ἄλλο νὰ μοῦ ἔξηγήσῃς ὅλα αὐτὰ ἔνα στὸ γράμμα σου.

Λοιπόν, πῶς σοῦ φαίνεται ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆ μὲ τὸ παραπέτασμα, Βάρεγκα: Δὲν εἶνε πολὺ ὁραιά; Εἴτε ἔργαζομαι, εἴτε εἶμαι πλαγιασμένος, εἴτε ἔξυπνος, ξεύρω μὲ τὸ μέσον αὐτὸ πῶς καὶ σὺ μὲ συλλογίζεσαι, πῶς μὲ θυμᾶσαι, πῶς εἶσαι καλὰ καὶ εὔθυμη. Κατεβάζεις τὸ παραπέτασμα, — καὶ μοῦ λές: « ὑγείαινε Μάκαρ 'Αλεξέγεβιτς, εἶνε ὥρα τοῦ ὑπνου ». Τὸ σηκωνεις, — καὶ σημαίνεις: « Καλημέρα, Μάκαρ 'Αλεξέγεβιτς. 'Εγώ, χάρις τῷ Θεῷ, εἶμαι καλά

καὶ εὐχαριστημένη! » Βλέπεις, ψυχή μου, τί καλὴ ἐφεύρεσις ἀντὶ ἀλληλογραφίας! Δὲν εἶνε εὐφυές; Ἡ ἴδεα εἶνε δική μου! Τί σου εἶμαι γι' αὐτά, Βαρβάρα 'Αλεξέγεβινα!

Μάθε, ἀγάπη μου, Βαρβάρα 'Αλεξέγεβνα, πῶς τὴν περασμένη νύκτα ἐκοιμήθηκα καλά, ποῦ δὲν τὸ περίμενα· καὶ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Συνήθως δὲν κοιμᾶται κανεὶς καλὰ τὴν πρότη βραδιὰ στὴ νέα του κατοικία εἶνε καὶ δὲν εἶνε τὸ ἵδιο πρᾶγμα! Τὸ πρωὶ ἔξυπνησα ἐλαφρός καὶ χαρούμενος! Τί δύορφη ἥμέρα σήμερα, ἀγάπη μου! Στὸ σπίτι μας ἀνοιξαν ἔνα παράθυρο· ὁ ἥλιος λάμπει, τὰ πουλιὰ κελαδοῦν, δ ἀέρας εἶνε γεμάτος ἀπὸ τῆς ἀνοιξιάτικες εὐωδιές, καὶ δῆλη ἡ φύσις ζωγονεῖται καὶ καθετί ἔχει τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοίξεως. Σήμερα ἔπλασα καὶ ὠραῖα ὄνειρα, ποῦ δῆλα εἶχαν ἐσένα μέσα των, Βάρεγκα. Σὲ παρωμοίαζα μὲ τὰ πουλάκια τοῦ οὐρανοῦ, πλασμένα γιὰ νὰ σκορποῦν τὴ χαρὰ καὶ νὰ εἶνε τὸ στολίδι τῆς φύσεως. Καὶ ἐσκεπτόμουν, Βάρεγκα, πῶς ἔμεις οἱ ἀνθρώποι, ποῦ ἡ ζωή μας εἶνε δῆλο φροντίδες καὶ βάσανα, ἔπρεπε νὰ ζηλεύωμε τὴν ἀδολή καὶ ἡρεμη ἐντυχία τῶν πουλιῶν — καὶ χλίες σκέψεις παρόμοιες θέλω νὰ εἰπῶ πῶς ἔκαμνα δῆλοντα τέτοιες μακρυνὲς παρομοιώσεις. Σ' ἔνα βιβλίο, Βάρεγκα, ποῦ ἔχω ἐπάνω στὸ τραπέζι μου, ενδίσκονται ἡ ἴδιαις σκέψεις· καὶ δῆλα αὐτὸ ἀναπτύσσονται διὰ μακρῶν. Θέλω νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀγάπη μου, πῶς τὰ δινειροπολήματα εἶνε διαφόρων εἰδῶν. Τώρα εἴμεθα στὴν ἀνοιξι· καὶ μᾶς ἔρχονται σκέψεις εὐχάρισταις, λεπταίς, ἀστεῖαις, καὶ δηνειρα τρυφερά· δῆλα εἶνε ὁδίνα. Αὐτὸ ἥθελα νὰ σοῦ εἰπῶ τὰ διάβασα μέσα στὸ βιβλίο. 'Ο συγγραφεὺς γράφει τὰ ἴδια πράγματα σὲ στίχους:

«Ἄχ, καὶ νὰ ἦμουνα πουλί! κλπ.

Υπάρχουν καὶ ἄλλαι σκέψεις, ἀλλὰ τί μᾶς μέλει! Καὶ σύ, Βαρβάρα 'Αλεξέγεβνα, ποῦ ἐπῆγες σήμερα τὸ πρωὶ; Σὲ εἶδα ὅταν ἔφευγες σὰν πουλάκι τοῦ οὐρανοῦ· ἥσουν τόσο χαρούμενη ὅταν ἐπέρασες ἀπὸ τὴν αὐλή! Μὲ τί εὐχαριστησοις σ' ἐκύτταξα! » Α, Βάρεγκα, Βάρεγκα! μὴ μελαγχολῆς τὰ δάκρυα δὲν ὠφελοῦν τίποτε·

τὸ γνωρίζω, ἀγάπη μου, τὸ γνωρίζω ἐκ πείρας. Τώρα εἶσαι τόσο ἥσυχη, καὶ ἡ ὑγεία σου ἐκαλλιτέρευσε κάπως. — Καὶ ἡ Φεδόρα σου; « Α, τί καλὴ γυναικα! Γράψε μου, Βάρεγκα, πῶς ζῆτε τώρα ἡ δυὸ μαζί, ἀν ἥσθε καθ' ὅλα εὐχαριστημέναις ἡ Φεδόρα εἶνε λίγο γρινιάρα· μὴ σὲ μέλη ὅμως, Βάρεγκα, δ Θεὸς ἀς τὴ συχωρέσσῃ! Εἶνε τόσο καλή.

Σοῦ ἔχω γράψει γιὰ τὴν Τερέζα μας, — εἶνε ἐπίσης καλὴ καὶ τίμια γυναικα. Μὰ πῶς ἥμουν ἀνήσυχος γιὰ τὴν ἀλληλογραφία μας! Πῶς θὰ ἐστέλλαμε τὰ γράμματά μας; Νά, ὅμως, ποῦ δὲν σημειώθηται, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ ἀναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν πιστεύω νὰ βάλης ἄλλες ἴδεες. Τὸ παράθυρό σου εἶναι ἀντικρύ, μᾶς χωρίζει μόνον μιὰ αὐλή, μιὰ μικρὴ αὐλή· σὲ βλέπω δταν περνᾶς — γιὰ ἔναν δυστυχισμένα σὰν ἐμέ, αὐτὸ φαιδρύνει τὴν κατοικία μου· καὶ ἔχω καὶ κάποια οἰκονομία. Τὸ μετριώτερο δωμάτιο στοιχίζει ἔδω 35 ρούβλια χάρτινα. Αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι πολὺ ἀκριβό! Ἐδῶ πληρώνω 7 ρούβλια χάρτινα, τὸ τραπέζι στοιχίζει 5 ρούβλια ἀργυρᾶ, ποῦ κάμνουν δῆλα 24 ρ 50 καπίκια, ἐνῶ ἄλλοτε ἔπλήρωνα 30 ρούβλια σωστά· ἥμουν λοιπὸν ἀναγκασμένος νὰ στεροῦμαι πολλὰ πράγματα· δὲν ἔπινα τσάι κάθε ἥμέρα, καὶ τώρα ἔχω ἀρκετὰ γιὰ τὸ τσάι καὶ γιὰ τὴ ζάχαρη. Ξεύρεις, ἀγάπη μου, εἶνε καὶ κάπως ἐντροπή νὰ στερηθεὶς τὸ τσάι· ἔδω δῆλοι οἱ νοικάρηδες φαίνονται καλοὶ ἀνθρώποι, μορφωμένοι, πεπαιδευμένοι. Εἶνε καὶ ἔνας ὑπάλληλος, (ἐργάζεται κάπου φιλολογικῶς), ἔνας σοφός· γνωρίζει τὸν Ομηρο, τὸν Βραμπέον¹, καὶ διαφόρους συγγραφεῖς· γιὰ δῆλα μιλεῖ· ἀνθρώπως εὐφυής! Εἶνε καὶ δύο ἀξιωματικοὶ ποῦ διαρκῶς παίζουν χαρτιά. Εἶνε καὶ ἔνας ὑπάξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἔνας Ἀγγελος ποῦ δίνει μαθήματα. Εννοια σου καὶ θὰ σε διασκεδάσω, ἀγάπη μου. Μὲ τὸ ἐρχόμενο γράμμα μου θὰ σοῦ τοὺς περιγράψω σατυρικῶς, δηλαδή θὰ σοῦ κάμω καθενὸς τὴν προσωπογραφία· διάφροτεικά δὲν μὲ πολύμελει. Πρόσθεος τώρα καὶ τὰ μικρὰ ἔξοδα — κάτι χρειάζεται δῆλονα — τὰ ὑπόδηματα καὶ τὰ φορέματα, τί μένει; « Όλος δ μισθός μου φεύγει. Δὲν παραπονῦμαι, εἶμαι εὐχαριστημένος μὲ σᾶς κερδίω. Μοῦ ἀρκοῦν. Επειτα, ἔχω καὶ δῶρα. — Λοιπόν, ὑγίαινε μικρέ μου ἀγγελες. Αγόρασα μιὰ βαλσαμίνη καὶ ἔνα γεράνιο — δχι ἀκριβά. Ισως δόμως ἀγαπᾶς καὶ τὸ ρεζεντά. Αὐτὸ θὰ μοῦ τὸ εἰπῆς μὲ τὸ γράμμα σου. « Υπάρχουν καὶ φεζεντά: Γράψε μου δῆλη τὴν ἥμέρα βασανίζει τὴν Τερέζα. Εγὼ κατοικῶ στὸ μαγειρείο· δηλαδή, ίδου πῶς δίπλα στὸ μαγειριό εἶνε ἡ δωμάτιο (καὶ πρέπει νὰ σοῦ εἰπῶ πῶς τὸ μαγειρείο εἶνε καθαρό, φωτεινό, πολὺ ὁραῖο) ἔνα μικρὸ ταπεινὸ καταφύγιο... ἥ, διὰ νὰ ἔκφρασθῶ μὲ περισσότερη

¹ Ρῶσσος δημοσιογράφος.

ἀκρίβεια, τὸ μαγειρείο, εὐδύχωρο καὶ μὲ τοία παρόθυρα, εἶνε χωρισμένο μ' ἔνα ξύλινο χώρισμα καὶ ἀποτελεῖ ἔνα ἄλλο δωμάτιο, μιὰ ἄλλη κατοικία εὐδύχωρη, ἀναπαυτική, μὲ ἔνα παράθυρο — πολὺ καλὴ ἐπὶ τέλους. Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ στέγη μου· Ἐπειδὴ σου εἶπα δτι κατοικῶ στὸ μαγειρείο, μὴ ζητήσῃς ἀγάπη μου, στὰ λόγια μου καμιάν ἔννοια μυστηριώδη. Πραγματικῶς, κατοικῶ πίσιν ἀπὸ τὸ χωρισμα, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔνα κρεββάτι, ἔνα τραπέζι, ἔνα κυμό, δύο καθέλκες· στὸν τοίχο ἔνα εἰκόνισμα. Βέβαιη ὑπάρχουν κατοικίας ὁραιότεραις, ίσως μάλιστα πολὺ ὁραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ αναπαυσις. Εδιάλεξα αὐτὴν ἔδω, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, δπου ζῶ ἀπομονώμενος καὶ πολὺ ησυχος. « Έχω ἔ

κοντός, καὶ ὁ χαρακτήρ μου εἶνε χαρακτήρ ἀνθρώπου μὲν ψυχὴ σταθερὴ καὶ ἡσυχη. Υγίαινε, μικρέ μου ἄγγελε! Ἐγέμισα σχεδὸν δυὸ φύλλα χαρτὶ καὶ εἶνε καιρὸς νὰ πάω στὴν ὑπηρεσία μου. Φιλῶ τὰ χεράκια σου, ἀγάπη μου, καὶ μένω

Ταπεινότατος θεράπων καὶ πιστὸς φίλος,

ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ.—"Ἐχω νὰ σου ζητήσω μιὰ χάρι. Γράψε μου, μικρέ μου ἄγγελε, πολλά, πολλά. Σου στέλλω μαζὶ μὲ τὸ γράμμα μου, Βάρεγκα, μερικὰ ζαχαρωτά πιστεύω νὰ τὰ τιμῆσῃς· γιὰ τ' ὅνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν ὀνησυχῇς δι' ἐμὲ καὶ μὴν ἡσαι δυσαρεστημένη. Λοιπόν, ὅγιανε, ἀγάπη μου.

8 Απριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Ξεύρετε ἐπὶ τέλους πῶς θὰ μαλώσωμε; Σᾶς δρκίζομαι, καλέ μου Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, πῶς τὰ δῶρα σας μοῦ προξενοῦν κόπο. Ξεύρω τί σᾶς στοιχζουν; ξεύρω πῶς ὑποβάλλεσθε σὲ μεγάλες θυσίες γιὰ νὰ μοῦ τὰ προσφέρετε, πῶς στερείσθε τὸ καθημερινό. Πόσες φορὲς σᾶς εἴπα πῶς τίποτε δὲν χρείζομαι, ἀπολύτως τίποτε· οὔτε ἡμιποδὸν νὰ ἔκτιμήσω δσα ἐκάμετε γιὰ μὲ ἔως σήμερα! Γιατί νὰ μοῦ στείλετε αὐτὲς τὴς γλάστρες; Ἐστω ἡ βαλσαμίνη· ἀλλὰ τὸ γεράνιο, διατί; Μιὰ λέξι μόνο νὰ μοῦ ξεφύγη, δπως γιὰ τὸ γεράνιο, εὐθὺς τρέχετε καὶ τὸ ἀγοράζετε· βέβαια θὰ ἐστοίχισε ἀκριβά. Τί δωραῖα ὅνθη! Κόκκινα μὲ μικρὰ στίγματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ποῦ τὸ ενδήκατε ἔνα τόσο δωραῖο γεράνιο; Τὸ ἐτοποθέτησα στὴ μέση τοῦ παραθύρου, στὸ μέρος ποῦ φαίνεται περισσότερο· θὰ βάλω ἔνα σκαμνὶ στὸ πάτωμα κ' ἐπάνω στὸ σκαμνὶ θὰ τοποθετήσω καὶ ἀλλὰ λουλούδια· περιμένω ὅμως νὰ πλούτησω! Ἡ Φεδόρα δὲν κρατιέται ἀπὸ τὴ χαρά της· εἶνε σὰν παράδεισος ἐδῶ τώρα — τὸ δωμάτιο μας εἶνε καθαρὸ καὶ φωτεινό. Ἀλλὰ τὰ ζαχαρωτὰ πάλι, γιατί; Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀμέσως ἐκατάλαβα, διαβάζοντας τὸ γράμμα σας, πῶς δὲν εἴσθε στὰ καλά σας με τὸν παράδεισο, μὲ τὴν ἀνοιξι, μὲ τὴς εὐωδίες ποῦ χύνονται στὸν ἀέρα, μὲ τὰ πουλάκια ποῦ κελαδοῦν. "Υστερα ἀπ' δλα αὐτὰ ἐπερίμενα καὶ στίχους. Προαγματικῶς, μόνον στίχοι λείπουν ἀπὸ τὸ γράμμα σας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Καὶ τὰ τουφερὰ συναισθήματα, καὶ τὰ ρόδινα ὅνειρα! "Ολα ἐκεῖ μέσα! "Οσο γιὰ τὸ παραπέτασμα,

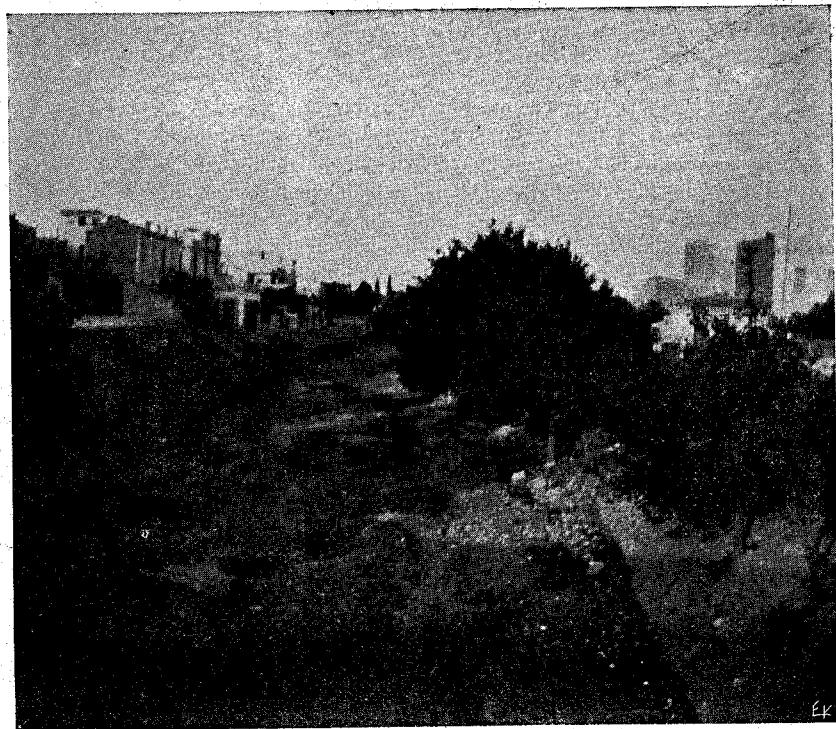
οὔτε καν τὸ εἶχα σκεφθῆ· θὰ εἶχε πιασθῆ βέβαια κατὰ τύχην ἐπάνω στὴ γλάστρα.

"Α, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Τοῦ κάκου μοῦ καταστρώνετε τὸν προύπολογισμό σας, δὲν ἡμιπορεῖτε νὰ μὲ γελάστετε. Εἶναι φανερὸ πῶς στερεῖσθε ἐξ αἰτίας μου. Τί ἰδέα, νὰ νοικιάσετε μιὰ τέτοια κατοικία! Σᾶς ἐνοχλοῦν, εἰσθε στενοχωρεμένος ἐκεῖ μέσα. Ἀγαπᾶτε τὴ μοναξιά, καὶ δμως καὶ τί δὲν ὑπάρχει γύρω σας; Μὲ τὸν μισθὸ ποῦ τέρνετε, ἡμιπορούσατε νὰ ἔχετε πολὺ καλλίτερη κατοικία. Ἡ Φεδόρα λέγει πῶς ἀλλοτε ἔζουσατε πολὺ καλλίτερα παρὰ τώρα. Εἶνε δυνατὸν νὰ περάστε δλη σας τὴ ζωὴ ἐτοι ἀπομονωμένος, στερούμενος, χωρὶς χαρά, χωρὶς λέξι καρδιακὴ ἐνὸς φίλου, μέσα σὲ μιὰ γωνιά, ἀνάμεσα σὲ ξένους; "Α, φίλε μου, πόσο σᾶς λυποῦμαι! Τουλάχιστον φεισθῆτε τὴν ὑγεία σας. Λέτε πῶς τὰ μάτια σας ἀδυνατίζουν. Μὴ γράφετε λοιπὸν τὴ νύχτα. Γιατί νὰ γράφετε; Βέβαια ὁ ζῆλος σας θὰ ἡναι ἀρκετὰ γνωστὸς στοὺς προϊσταμένους σας.

Σᾶς ἵκετεύω καὶ πάλι, μὴ ξοδεύετε τόσα χρήματα δι' ἐμέ! Ξέρω πῶς μ' ἀγαπᾶτε, μὰ καὶ σεῖς δὲν εἴσθε πλούσιος... Σήμερα κ' ἐγὼ ἡμιουν χαρούμενη ὅταν ἔξυπνησα. Ἡσθανόμουν τόσο εὐτυχισμένη· κάμποσον καιρὸ τώρα ἡ Φεδόρα μοῦ φέρνει ἔργασία. Εἴμαι πολὺ εὐχαριστημένη· ἐβγῆκα γιὰ ν' ἀγοράσω μεταξωτό, ἐπειτα ἐβάλθηκα στὴν ἔργασία. "Ολη τὴν ἡμέρα ἡτον ἡ καρδιά μουν τόσο πεταχτή, ἡμιουν τόσο εὐθυμη! Μά, τώρα ἡ μαύρας ἰδέαις ἔχονται πίσω, ξινα πάλι μελαγχολικὴ καὶ ἀνήσυχη.

"Αχ, τί θὰ γίνω; Ποιὰ θὰ ἡνε ἡ τύχη μου; Εἶνε σκληρὸ νὰ ζῶ μ' αὐτὴ τὴν ἀβεβαιότητα, νὰ μὴν ἡμιποδὸν οὔτε ἔνα σχέδιο νὰ πλάσω διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἀν στρέψω τὸ βλέμμα μου πρὸς τὰ δόπισ, τρομάζω. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τοῦ θλιβεροῦ αὐτοῦ παρελθόντος μοῦ σχίζει τὴν καρδιά. Πάντα θὰ παραποτύμαι γιὰ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους ποῦ μὲ κατέστρεψαν!

'Αρχίζει νὰ βραδυνάζῃ. Πρόεπε νὰ ξαναρχίσω τὴν ἔργασία. Είχα πολλὰ νὰ σᾶς γράψω, μὰ δὲν ἔχω καιρό. "Ἐχω ἐπείγοντα ἔργασία καὶ πρόεπε νὰ τὴν τελειώσω. "Οταν γράφῃ κανείς, ἡ ζωὴ γίνεται λιγάτερο βαρετή. Μά, καὶ σεῖς, δὲν θὰ ἔλθετε ποτὲ νὰ μᾶς ἰδήτε; Γιατί αὐτό, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς; Τώρα εἴμεθα γείτονες καὶ θὰ τὸ κατορθώνετε ποῦ καὶ ποῦ. "Ἐλάτε, σᾶς παρακαλῶ. Είδα τὴν Τερέζα σας. Φαίνεται πολὺ ἀρρωστη· τὴν ἐλυπήθηκα· τῆς ἐδωσα εἴκοσι καπίκια. Ἀλήθεια, κόντεψα νὰ τὸ λησμονήσω· ἡθελα νὰ μοῦ περιγράψετε τὴ ζωὴ σας

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΤΟΠΙΑ — Η ΚΟΙΤΗ ΤΟΥ ΙΑΙΣΣΟΥ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Ν.

πῶς παρασύρεται κανεὶς καὶ λέγει τέτοια πράγματα! "Αλλὰ ποῦ καταλήγει αὐτό; τί θὰ προκύψῃ ἀπ' αὐτό; Τίποτε, παρὰ μόνον ἀνοησίας, ποῦ ὁ Θεός νὰ μὲ φυλάξῃ! Ἐγώ, ἀγάπη μου, δὲν στενοχωροῦμαι· εἶναι δμως πολὺ δυσάρεστο νὰ θυμᾶται κανεὶς δλα αὐτά· εἴμαι πολὺ δυσαρεστημένος ποῦ σᾶς ἔγραψα μὲ φράσεις μεταφορικές καὶ τόσον ἀνόητες! Σήμερα ἡμιουν τόσο ζωηρός καὶ κυριακάτικος ὅταν ἐπήγαινα στὸ γραφεῖο, ἡ καρδιά μου ἡτον σὰν φωτισμένη. Χωρὶς καμμιὰ αὐτία ἡ ψυχὴ μου ἡτον τόσο χαρούμενη! "Εκαμα εὐσυνειδήτως τὴν ἔργασία μου — ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Εὐθὺς ποῦ ἔρριξα μιὰ ματιὰ γύρω μου, δλα ἐπῆραν τὴ συνειδητική τῶν ὅψι, τὸ δαμπὸ καὶ σκοτεινιασμένο χρῶμα τῶν. Αἰωνίως ἡ ἴδιαις μελανιαὶς γύρω μου, τὰ ίδια χαρτιά, καὶ ἐγὼ δι' ἴδιος ἐπίσης! "Οπως ἡμιουν πρίν, ἔτσι ξαναεῖδα τὸν ἔαυτό μου. Μὰ διατί λοιπὸν εἶχα ἀνεβῆ τὸν Πήγασον; Τί ἡτον ἡ ἀφοριὴ δλων αὐτῶν; "Ο χρυσὸς ἥλιος καὶ δ γαλανὸς οὐρανός! Δὲν ἡτον αὐτή ἡ αὐτία; Καὶ μιλοῦσα δι' ἀρώματα δταν, μέσα στὴν αὐλή μας, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα μας... καὶ τί δὲν βλέπει κανεὶς! Βέβαια ἡτον μιὰ στιγμὴ τρέλλας. 'Αλλὰ συμ-

Δική σας

ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΟΜΠΡΟΣΕΛΟΦ

8 Απριλίου

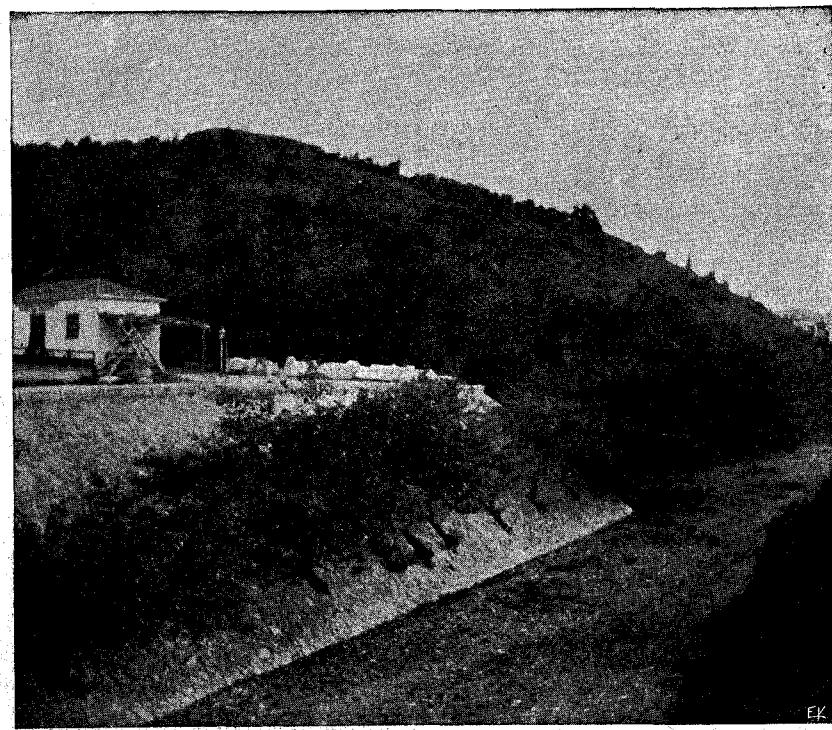
ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΒΝΑ

Ναί, ἀγάπη μου, ναί, φιλτάτη μου, φαίνεται πῶς σήμερα ἡτον ἡμέρα δυστυχισμένη! Ναί, μ' ἐπεριπαίτε, ἔναν ἀνθρώπο ήλικιμένον, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα! Μά, πταίω ἐγώ, ἐγώ ἔχω δλα τὰ ἀδικα! Στὴν ἡλικία ποῦ ἔφθασα, ποῦ λίγαις τρίχες μόνον μένουν ἀπ' τὰ μαλλιά μου, δὲν ἐπρεπε ν' ἀρχίσω ἀγάπες... Καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀγάπη μου, δ ἀνθρώπως εἶνε πάντοτε περιεργος, πολὺ περιγράψετε τὴ ζωὴ σας

βαίνει κάποτε στὸν ἀνθρωπὸν νὰ λησμονῆται καὶ ν' ἀερολογῇ. Αὐτὸν πρόσφεται μόνον ἀπὸ μιὰ ἔκτακτη θέρμη τῆς καρδιᾶς, βλακώδη. Ἐπέστρεψα στὸ δωμάτιό μου ἥ μᾶλλον ἐσερνόμουν μ' ἔπιασε ἔξαφνα ἔνας πονοκέφαλος· τὸ ἔνα φέρνει τὸ ἄλλο. (Ἴσως εἶχα κρυολογήσει). Ἡλίθιος ἐγώ, ἥ χαρὰ τῆς ἀνοίκεως μὲν ἔκαμε νὰ φορέσω λεπτὸν ἐπανωφόρι. Καὶ σὺ ἀκόμη, ἀγαπητή μου, παρεξήγησες τὰ αἰσθήματά μου! Σ' ἀπάτησε ἡ σφοδρότης τῶν καὶ ἐννόησες ἄλλα ἄντ' ἄλλων. Τὰ λόγια μου τὰ ἐνέπνευσε στοργὴ πατρική, ἥ ἀγνότερη πατρικὴ στοργὴ, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα. Εἴμαι σὰν πατέρας σου, ἀφοῦ ἔχεις τὴν ἀτυχίαν νὰ ἔσαι ὁρφανή· τὸ λέγω αὐτῷ, μέσα ἀπ' τὴν ψυχή μου, μὲ καρδιὰ εἰλικρινῆ, συγγενική. Ξέρω πῶς μᾶς συνδέει μακρυνῆ μόνον συγγένεια· αὐτὸν μάλιστα μοῦ θυμίζει τὴν παροιμία: στὸν ἵδιον ἥλιο ἀπλώναμε τὰ ὅσιχα μας. Ἄλλ' ἀδιάφορο, τώρα εἴμαι δὲ πλησιέστερος συγγενής σου, δὲ φυσικὸς προστάτης σου, γιατὶ ἔκει ὅπου εἶχες δικαίωμα νὰ ζητήσῃς προστασία καὶ ὑπεράσπισι, ενδῆκες προδοσία καὶ ψύρεις. “Οσο γιὰ τὸν στίχους, ἀγάπη μου, εἶνε ἀλήθεια πῶς δὲν ταιριάζουν στὴν ἡλικία μου. Οἱ στίχοι εἶνε ἀνοησίαι! Τώρα μάλιστα, στὰ σχολεῖα τιμωροῦν τὰ παιδιά ποῦ γράφουν στίχους... Νά, τί σου εἶναι οἱ στίχοι, ἀγαπητή μου.

Τὶ γράφεις, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, περὶ ἀναπάνσεως, περὶ ἡσυχίας κλπ.; Δὲν εἴμαι δύσκολος, οὔτε ἀπαιτητικός, ἀγάπη μου· ποτὲ μου δεν ἔζησα καλλίτερα ἀπὸ τώρα· γιατὶ τώρα στὰ ὑστερονά μου νὰ κάμω τὸν δύσκολο; Κερδῶ δὲ, τι μοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ζήσω· τί ἀνάγκη ἔχω νὰ ζητῶ φαντασίες; — Δὲν εἴμαι υῖδος κόμητος! — Ο πατέρας μου δὲν ἔτοις εὐγενής, καὶ μ' ὅλη τὴν οἰκογένεια ποῦ εἶχε νὰ ζήσῃ, δὲν ἐκέρδιζε ὅτι κερδῶ ἐγώ. Δὲν εἴμαι θηλυκός πής! Νὰ ποῦμε δύμας τὴν ἀλήθεια, δλα ἔσαι καλλίτερα στὴν παλαιά μου κατοικία, οὔτε συγκρίνονται· ἥμουν πιὸ ἀναπαυμένα, ἀγάπη μου. Δὲν λέγω, καὶ ἡ σημερινὴ κατοικία εἶνε καλὴ καὶ πιὸ εὐχαριστία μάλιστα σὲ μερικὰ πράγματα· ἔχει περισσότερη ποικιλία ἴσως· δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, τὴν ἀγαποῦσα δύμας τὴν παλαιά. Ἐμεῖς οἱ γέροι προσκολλώμεθα στὰ παλαιὰ πράγματα σὰν ἀπὸ μιὰ φυσικὴ συμπάθεια. Ἡ κατοικία μου ἔκεινη, τὸ ἔρεις, ἥτον πολὺ μικρή· οἱ τοῖχοι ἔσαι... — μὰ τί νὰ τὰ λέμε; — οἱ τοῖχοι ἔσαι σὰν δλους τὸν στίχους, δὲν πρόκειται γι' αὐτούς· ἄλλα, νά! κάθε ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος μοῦ φέρνει μελαγχολία.

Παράξενο! καὶ δύμας ἔνέχει καὶ κάποια εὐχαρίστησι. Ἀκόμη καὶ δὲ, τι ἥτον δυσάρεστο, τὸ λησμονῶ καὶ μοῦ φαίνεται τώρα ἔλκυστικό. Ἐξούσαμε ἡσυχα, Βάρεγκα, ἐγὼ καὶ ἡ νοικοκυρά μου, μιὰ γερόντισσα, πεθαμένη τώρα. Νά, δὲν ἥμπορῶ νὰ θυμηθῶ τὴ γερόντισσα μονού χωρὶς νὰ μελαγχολήσω! Ἡταν καλὴ γνωτικά, καὶ δὲν ἔπιασε ἀκριβά γιὰ τὸ νοῖκη. Ἀδιάκοπα ἔπλεκε σκεπάσματα μὲ κάτι βελόνες πολὺ μακρύες· δὲν εἶχε ἄλλη ἔνασχόλησι. Εἶχαμε μιὰ λάμπα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐργαζόμαστε στὸ ἴδιο τραπέζι. Μαζὶ τῆς κατοικοῦσε καὶ ἡ ἐγγονή της, ἥ Μάσσα. Τὴν θυμοῦμαί ἀκόμη κοριτσάκι· τώρα θὰ ἔναι δεκατοιῶν ἐτῶν. Ἡταν τόσο τρελλή, τόσο εὐθυμητή, πάντα γελούσαμε· κ' ἐξούσαμε ἔτσι, μαζὶ οἱ τρεῖς. Τῆς ἀτέλειωτες βραδύνες τοῦ χειμῶνος ἔκαθόμαστε γύρω στὸ στρογγυλὸ τραπέζι, ἐπίναμε ἔνα φιλιτζάνι τοσσὶ καὶ ἔπειτα ἀφύζαμε τὴν ἐργασία. Γιὰ νὰ μὴ στενοχωρήσαι ἡ Μάσσα καὶ γιὰ νὰ μένῃ ἡσυχη, ἥ γερόντισσα διηγότανε ἰστορίες. Μά, τι ἰστορίεις! Ὁχι μόνον ἔνα παιδί, ἄλλα καὶ ἔνας ἀνδρας ἀκόμα ωρίμος μποροῦσε νὰ τῆς ἀκούσῃ μ' ἐνδιαφέρον. Ἀναβά τὴν πίπα μου καὶ ἀκούα μὲ τέτοια προσοχή, ποῦ λησμονοῦσα τὴν ἐργασία μου. Καὶ τὸ τρελλοκρύτισό μας ἔγινότανε σκεπτικό· ἀκούμποῦσε τὸ κεφάλι ἐπάνω στὸ μικρό τον χεράκι, ἀνοιγε τὸ νόστιμο στοματάκι του, καί, ὅν ἡ ἰστορία ἥτον λίγο τρομακτική, ἔπρεπε νὰ τὴν ἰδῆς πῶς ἔξαρωνε κοντὰ στὴ γερόντισσα! Ἡτον μιὰ ἀπόλαυσις γιὰ μᾶς, νὰ τὴν βλέπωμε· καὶ κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν ἐπρόσεχε στὸ κεφάλι ποῦ ἔφθανε στὸ τέλος, οὔτε ἀκούμαε ἔξω τὴν καταιγίδα ποῦ βιογοῦσε. — Περούσαμε ζωὴ ὥραιά, Βάρεγκα, καὶ ἔτσι ἔζησαμε μαζὶ εἰκοσι χρόνια περίπου. — Μὰ γιατὶ αὐτὴ ἥ φυλαρία; Ἱσως δὴν σ' εὐχαριστεῖ ἥ δηγήσις μου, ἄλλ' οὔτε κ' ἔμένα αὐταὶ ἥ ἀναμνήσεις, — τώρα προπάντων ποῦ ἀρχίζει νὰ νυκτώνῃ. Ἡ Τερέζα κάνει θόρυβο στὸ δωμάτιο, πονεῖ τὸ κεφάλι μου, μὲ πονεῖ λίγο καὶ ἡ δάχη, καὶ φαίνεται πῶς ὑποφέρω καὶ ἀπὸ τῆς παράξενες αὐτὲς σκέψεις· εἴμαι μελαγχολικὸς σήμερα, Βάρεγκα! — Τί μοῦ γράφεις λοιπόν, ἀγαπητή μου; Πῶς νὰ ἔλθω στὸ σπίτι σας; Τί θὰ εἰπῃ ὁ κόσμος; Πρόπει νὰ περάσω ἀπὸ τὴν ἀνὴρ, οἱ γείτονες θὰ μὲ ἰδοῦν, θὰ ἐρωτήσουν, θ' ἀρχίσουν τὰ σχόλια καὶ τὴν κακογλωσσία. Ὁχι, μικρέ μου ἀγγελε, προτιμῶ νὰ σὲ ἰδῶ αὐριό στὸν ἐπερεινό· εἶνε φρονιμώτερο καὶ λιγώτερο ἐπικίνδυνο καὶ διὰ τὸν δύο. Συχώρασέ με, ἀγάπη μου, ποῦ σου

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΤΟΠΙΑ — Η ΚΟΙΤΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΣΟΥ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΡΔΗΤΤΟΝ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Ν.

γράφω ἔνα τέτοιο γράμμα· τώρα ποῦ τὸ διαβάζω, βλέπω τί ἀσυνάρτητο εἶνε. Εἴμαι ἔνας γέρος ἀγράμματος, Βάρεγκα· δὲν ἐσπούδασα ὅταν ἥμουν νέος, καὶ τώρα πλὰ τίποτε δὲν θὰ μποροῦσα νὰ μάθω. Τὸ ἀναγνωρίζω, ἀγάπη μου, πῶς δὲν ἔχω περιγραφικὴν ἴκανότητα καὶ ἔρωτα πῶς, ἀν, χωρὶς νὰ ἐπικρίνω ἥ νὰ εἰρωνευθῶ κανένα, θελήσω νὰ γράψω κάτι νόστιμο, θὰ παραταξῶ ἀνοησίες ἐπὶ ἀνοησιῶν. — Σὲ είδα σήμερα στὸ παράθυρό σου, σὲ είδα νὰ κλείνῃς τὰ παραθυρόφυλλα. “Υγίαινε, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα.

Ο εἰλικρινῆς φύλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. Τώρα, φιλάτη μου δὲν θὰ σατυρίσω πλέον κανένα. Εἴμαι πολὺ γέρος, ἀγάπη μου, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, δὲν ἥμπορων ν' ἀρχίσω ἐπικρίσεις. Θὰ μὲ γελοῦσαν, ἔμε. Καθὼς λέγει ἡ ωρασικὴ παροιμία: δ σκάπτων λάκκον δι' ἄλλον πίπτει ὁ ἴδιος μέσα.

9 'Απριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Πῶς δὲν ἐντοπεύσθε, φύλε καὶ προστάτη μου

Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, νὰ μελαγχολήτε ἔτσι γιὰ τίποτε! Είνε δυνατὸν νὰ εἰσθε πειραγμένος; “Α, πολλές φορὲς εἴμαι ἀπερίσκεπτη, ἄλλα δὲν ἐπίστενα πῶς θὰ ειδίσκατε στὰ λόγια μου κακία οὔτε εἰδωνεία. Νὰ ἔσθε βέβαιος πῶς ποτὲ δὲν θὰ τολμήσω νὰ ἀστειευθῶ μὲ τὴν ἡλικία σας καὶ μὲ τὸν χαρακτῆρα σας. Εἰς δλα αὐτὰ πταίει ἥ ἀφηρημάδα μου καὶ προπάντων ἥ ἀνία μου· καὶ δταν πλήττη κανεὶς, εἶνε ἴκανος δλα νὰ τὰ κάμη. Ἄλλ' ἐνόμιζα πῶς ἔσεις ἥθελετε νὰ ἀστειευθῆτε στὸ γράμμα σας. Πολὺ μ' ἐλύπησε τὸ δτι σᾶς ἔπειραξα. Ὁχι, καλέ μου φύλε καὶ προστάτη, μὴ νομίζετε ἀναίσθητη καὶ ἀχάριστη. Εέρει ἥ καρδιά μου νὰ ἐκτιμήσῃ ὅτι ἐκάματε δὲν ἔμε, ποῦ μ' ἐπροστατεύσατε ἐναντίον τῶν μοχθηρῶν, οἱ δποιοι μὲ καταδιώκουν καὶ μὲ μισοῦν. Θὰ προσεύχωμαι αἰωνίως γιὰ σᾶς, καὶ δὲν ἥ προσευχή μου φθάση ἔως τὸν Θεόν, θὰ ἔσθε εὐτυχής.

Εἴμαι πολὺ ἀρρωστη σήμερα. Αἰσθάνομαι πότε πῶς καίω, πότε πῶς εἴμαι παγωμένη. Ἡ Φεδόρα εἶνε πολὺ ἀνήσυχη. “Εχετε ἀδικο νὰ μὴν ἔρχεσθε στὸ σπίτι μας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Τί μᾶς μέλει γιὰ τὸν ἄλλους; Εμεῖς γνωρίζμεθα καὶ αὐτὸν ἀρκει!...” Υγιαίνετε,

Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Δὲν εἶτεύρω πιὰ τί νὰ σᾶς γράφω. Ἐπειτα, θὰ μοῦ ἡτον ἀδύνατον νὰ ἔξακολουθήσω· εἶμαι πολὺ ἄρρωστη. Σᾶς παραλῶ καὶ πάλι νὰ μὴν ἡσθε δυσαρεστημένος μαζί μου καὶ νὰ πιστεύσετε στὸν ἀναλλοίωτο σεβασμὸ καὶ τὴ φιλία μου.

Ἡ ἀφοσιωμένη καὶ ταπεινή σας
ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΡΟΜΠΡΟΣΕΛΟΦ

12 Ἀπριλίου

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Ἄ! τι ἔχεις ἀγάπη μου; Διαρκῶς μοῦ προ-
ξενεῖς ἀνησυχία! Μὲ κάθε γράμμα μου σοῦ
συνιστῶ νὰ προσέχῃς, νὰ ντύνεσαι καλά, νὰ μὴ
βγαίνῃς μὲ τὸν κακὸ καιρό· ἔπρεπε νὰ μὴν
ἀμελῆς καμμιὰ προφύλαξι, καὶ ὅμως δὲν μὲ
ἀκοῦς, μικρές μου ἄγγελε. Ἄ, ἀγαπήτη μου, εἰ-
σαι μὰ τὴν ἀλήθεια ἔνα παιδί! Εἶσαι ἀδύ-
νατη, δὲν ἀντέχεις περισσότερο ἀπ' δοσον
ἀντέχει ἔνα καλάμι, τὸ ξέρω. Μὲ τὸν ἐλαφρό-
τερο ἀνεμο ἀρρωσταίνεις. Λοιπόν, πρέπει νὰ
προσέχῃς, νὰ κυττᾶῃς τὴν ὑγεία σου, νὰ ἀπο-
φεύγῃς τὴς ἀδιαθεσίες καὶ νὰ μὴν προξενῆς
ἀνησυχία στοὺς φίλους σου.

Μοῦ γράφεις πῶς θέλεις νὰ μάθης λεπτο-
μερῶς τὰ τῆς ζωῆς μου. Εἶμαι πρόθυμος νὰ
σ' εὐχαριστήσω· δ' ἀρχίσω ἀπὸ τὴν ἀρχή,
ἀγάπη μου, κατὰ σειράν. Καὶ πρῶτα, ἡ εἰσο-
δος τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι καθαρή, ἡ σκάλα ἀρ-
κετὰ ὑποφερτή, προπάντων ἡ μεγάλη, καθαρή,
φωτισμένη, πλατειά, ὅλη ἀπὸ χυτὸ σίδερο καὶ
ἀπὸ μαρνί. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ σκάλα τῆς ὑπηρε-
σίας, οὗτε λόγος· εἶναι ἐλικοειδής, ὑγρή, λασπω-
μένη· τὰ σκαλιά χαλασμένα, καὶ οἱ τοῖχοι τόσο
ὑγροί, ποῦ τὸ χέρι, ὅταν ἀκουμπήσῃ, κολλᾷ.
Σὲ κάθε γύρισμα καὶ ἔνα σεντοῦκι, καθέλαις
καὶ κομὰ σὲ κακὴ κατάστασι, κουρδέλια σκορ-
πισμένα, παράνυρα μὲ σπασμένα γυαλιά· καὶ
λεκάναις καὶ κάθε λογῆς ἀκαθαρσίαις: λάσπαις,
σκουπίδια, φλούδια αὐγῶν, ἐντόσθια, ψαριῶν·
μιὰ ἀηδία.

Σοῦ ἔχω περιγράψει τὰ δωμάτια· εἶνε πολὺ¹
ἀναπαντικά· δυστυχῶς παθαίνει κανεὶς ἀπὸ
ἀσφυξία. "Οχι πῶς εἶνε ἀκάθαρτα, μὰ ἔχουν,
ἄν ἡμπορῇ κανεὶς νὰ εἰπῇ, μιὰ ἀνοστή μυρω-
διὰ μούχλας. Στὴν ἀρχὴ ἡ ἐντύπωσις εἶνε δυ-
σάρεστη· ὅταν μείνης δύο λεπτά, τὴν λησμο-
νεῖς χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃς, γιατὶ καὶ σὺ ὁ
ἴδιος παίρνεις τὴν μυρωδιὰ μέσα στὰ φρέματά
σου, στὰ χέρια σου, ὀλόκληρος — καὶ ἔτοι συν-
ειδῆσεις. Τὰ καναρίνια ψιφοῦν ἔξ αἰτίας της.

"Ἔχει ἀγοράσει δὲν ὑπαξιωματικὸς ὡς τώρα πέντε,
— δὲν ἀρέας τοῦ σπιτιοῦ μας τοὺς εἶνε ἀπλού-
στατα δλέθριος. Τὸ μαγειρείο εἶνε μεγάλο, εὐ-
ρύχωρο, φωτισμένο. Ἀλήθεια, τὸ πρῶτη ὅταν
τηγανίζουν ψάρι ἡ ἐτοιμάζουν τὸ ψητό, τὸ δω-
μάτιο ἀντὸ γεμίζει σχεδὸν ἀπὸ καπνό· ἔπειτα,
παντοῦ χύνουν νερά. Ἀπ' ἐναντίας τὸ βράδυ
εἶναι παράδεισος. Στὸ μαγειρείο μας εἶνε πάντα²
παλήρωτα κρεμασμένα σὲ σχοινιά, καὶ ἔπειδη
τὸ δωμάτιο μου δὲν εἶνε μακρύ, ἡ μᾶλλον
ἔπειδη· εἶναι δίπλα στὸ μαγειρείο, ἡ μυρωδιὰ
αὐτὴ μὲ πειράζει λίγο, ἀλλὰ τί νὰ γίνη! συνει-
δῆσει κανεὶς ἐπὶ τέλους.

Πρῶτη - πρῶτη, Βάρεγκα, ἀρχίζει ἔνα ἀτε-
λείωτο πήγαινε - ἔλα· εἶνε ἡ στιγμὴ ποῦ δοι
ξυπνοῦν καὶ δοι κινοῦνται, ἀλλοὶ ἐδῶ, ἀλλοὶ
ἔκει πρῶτα, παίρνουν δοι τσαΐ. Ἡ νοικοκυρὰ
ἔχει ἔνα μόνον σαμοβάρι, ποῦ χρησιμεύει κατὰ
σειράν δι' δλους τοὺς νοικάρηδες· καὶ ἀν ἔνας
ἀπ' αὐτοὺς τὸ θελήση πρωτήτερα, ἀκούει τὸν
ἀναβαλλόμενο: τὸ δποῖον μοῦ συνέβη τὴν
πρώτη φορὰ καί.. . Μά, τί νὰ μιλοῦμε γι'
αὐτά; Ἐδῶ ἐγνωσίσθηκα μὲ δλους, ἀρχίζοντας
ἀπ' τὸν ὑπαξιωματικό. Εἶναι πολὺ διαχυτικὸς
ἀνθρωπος· μοῦ διηγήθη δλες τῆς ὑποθέσεις
του, μοῦ μίλησε γιὰ τὸν πατέρα του, γιὰ τὴ
μητέρα του, γιὰ τὴν ἀδελφή του ποῦ εἶνε παν-
δρευμένη ἔνα δικαστὴν εἰς τὰ Τοῦλα, καὶ γιὰ τὴν
Κρονστάδη. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μὲ προστατεύσῃ
σὲ κάθε περίστασι καὶ μὲ προσκάλεσε ἐπιμό-
νως νὰ πάρω τὸ τσαΐ μαζί του. Τὸν ενδῆκα
στὸ δωμάτιο ποῦ δοι οἱ νοικάρηδες συνα-
θροίζονται καὶ παίζουν χαρτιά. Μοῦ ἔδωσαν
ἔκει τὸ τσαΐ καὶ ἥθελαν μὲ κάθε τρόπο νὰ μὲ
κάμουν νὰ παίξω κ' ἐγώ. Μ' ἐπερίπαταν ἡ
ὅχι, δὲν ἡξεύρω· τὸ βέβαιον εἶνε πῶς αὐτοὶ³
ἔπαιξαν δλη τὴ νύκτα καὶ ὅτι τὸ παιγνύδι εἶχε
ἀρχίσει δταν ἐγώ ἐπῆγα. Κιμωλία, χαρτιά,
καπνὸς σὲ δλο τὸ δωμάτιο, ποῦ ἐπόνεσαν τὰ
μάτια μου. Ἐπειδὴ δὲν ἔπαιξα, μοῦ εἶπαν πῶς
κάνω τὸν φιλόσοφο. Ἐπειτα, κανεὶς πλέον δὲν
μοῦ μίλησε, καὶ αὐτὸ μὰ τὴν ἀλλήθεια μ' εὐχα-
ρίστησε πολύ. Δὲν θὰ ξαναπάτω· αὐτοὶ εἶνε μα-
νιώδεις χαρτοπαϊκται καὶ τίποτε ἀλλο! Ἀλή-
θεια, δὲν ὑπάλληλος ποῦ ἔχει τὴ φιλολογικὴ ὑπη-
ρεσία κάνει φιλολογικὲς ἐσπερίδες, ἀλλ' ἔκει
δλα εἶνε καλά, ἀθῶα, καθὼς πρέπει.

Λοιπόν, Βάρεγκα, θὰ σοῦ εἶπω ἀκόμη ἐν
παρόδῳ πῶς ἡ νοικοκυρὰ μας εἶνε ἀπεχθῆς γυ-
ναῖκα, καὶ ἀκόμη καὶ μάγισσα. Εἶδες τὴν Τε-
ρέζα; Τί εἶνε πραγματικῶς; Ἀδύνατη σὰν κο-
τόπουλο μαδημένο. Ὁλη ἡ ὑπηρεσία τοῦ σπι-

τοῦ εἶνε ἡ Τερέζα καὶ δὲν Φαλδόνης. Δὲν ἡξεύρω
ἄν ἔχη καὶ κανένα ἄλλο δνομα, ἀλλ' ἔτοι τὸν
φωνάζουν δλοι. Κοκκινόξανθος, μονόφθαλμος,
πλατομύτης, δὲν Φαλδόνης αὐτὸς εἶνε κτῆνος·
αἰωνίως φιλονεικεῖ ἡ πιάνεται μὲ τὴν Τερέζα.
Μὲ μὰ λέξι, δὲν εἶνε πολὺ εὐχάριστο γιὰ μὲ
ποῦ κατοικῶ ἐδῶ... Οὔτε μία βραδυὰ δὲν
συμβαίνει νὰ ἡναι δοι οἱ κάτοικοι τοῦ σπι-
τοῦ τὴν ἴδια ὥρα κοιμισμένοι. Πάντοτε μερι-
κοὶ θὰ παίζονται χαρτιά, καὶ μᾶλιστα κάποτε γί-
νονται πράγματα ποῦ δὲν θὰ τολμοῦσε κανεὶς
νὰ τὰ διηγηθῆ. Τώρα εἶμαι κάπως συνειθ-
υμένος, ἀλλὰ δὲν καταλαβαίνω πῶς ἄνθρωποι
πανδρευμένοι ἡμποροῦν νὰ ξοῦν μέσα σὲ τέτοιο
θόρυβο. Ολόκληρη οἰκογένεια κρατεῖ ἔνα δω-
μάτιο, ὅχι δμως στὸν διάδρομο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ
ἄλλο μέρος, σὲ μὰ γωνιά, ἀπομονωμένοι. Εἶνε
ἡσυχοὶ ἄνθρωποι. Κανεὶς ποτὲ δὲν μιλεῖ γι' αὐ-
τούς. "Ολοι μαζὶ κατοικοῦν ἔνα δωμάτιο χωρι-
σμένο εἰς δύο. Ὁ πατέρας θὰ τὸν ὑπάλληλος καὶ
ἔχασε τὴ θέσι του πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν, δὲν ἡξεύρω
διατί. Ὁνομάζεται Γκρόσκοφ· κοντός, ἀσπρο-
μάλλης, φορεῖ ἔνα τόσο λιγδωμένο, τόσο τρι-
μένο φόρεμα, ποῦ εἶνε ἀξιολύπητος· κειρότε-
ρος ἀπὸ μένα! Τόσο ἀδύνατος, τόσο ἐλεεινὸς
(κάποτε συναντώμεθα στὸν διάδρομο). Τὰ γό-
νατά του τρέμουν, τὰ χέρια του τρέμουν, τὸ κε-
φάλι του τρέμει. εἶνε δρα γε ἀπὸ καμμιὰ ἀσθέ-
νεια; Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει. Εἶνε συνεσταλμένος, φο-
βεῖται δλους, τὸ βαδισμά του δὲν ἀκούεται·
κ' ἐγώ κάποτε ἥμουν δειλός, ἀλλὰ ὅχι καὶ τό-
σο. "Ἔχει γυναῖκα καὶ τρία παιδιά. Τὸ πρῶτο,
ἀγόρι, εἶνε ἀπαράλλακτος δὲν πατέρας του, τα-
λαιπωρημένο σὰν αὐτόν. Ἡ γυναῖκα φαίνεται
νὰ θὰ καλομαθημένη· ἔτοι δείχνει φορεῖ ἡ
δυστυχισμένη κάτι ἐλεεινὰ κουρέλια! "Ἐμαδα
πῶς χρεωστοῦν τῆς νοικοκυρᾶς ἡ δποία δὲν τοὺς
φέρεται πολὺ καλά. Κάτι συμβάντα ἀπρόσπτα
τὸν ἔκαμαν νὰ χάσῃ τὴ θέσι του... Εἶνε ἡ
δὲν εἶνε θύμα δικαστικῆς ποσθέσεως; Δὲν τὸ
ξέρω· ἀλλὰ τὴ φτώχεια των τὴν βλέπω,
Θεε μου! Εἰς τὸ δωμάτιο των βασιλεύει πάν-
τοτε ἡ μεγαλείτεο σιωπή· λές καὶ εἶνε ἀκατοί-
κητο· ἀκόμη καὶ τὰ παιδιὰ δὲν κάνουν θό-
ρυβο. Ποτὲ δὲν τ' ἀκοῦς νὰ παίζουν, νὰ σκαν-
ταλεύουν, καὶ εἶναι κακὸ σημάδι. "Ἐνα βράδυ,
ποῦ περνοῦσα κατὰ τύχην ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ
θύρα των, ἀκούσα κάτι ἀσυνείδιστο δὲν ἡταν
πιὰ ἡ σιωπὴ ποῦ ἐγνωμίζει· ἡταν λυγμοί,
ἔπειτα σιγαναὶς δμιλίαις καὶ ἔπειτα πάλι λυγ-
μοί· ἔκλαιαν φαίνεται, σιωπηλά καὶ τὸ ἄφωνο
αὐτὸ κλάμα θὰ τὸν τόσο θλιβερὸ ποῦ μοῦ

έσχισε τὴν καρδιά. "Ολη τὴ νύκτα ἐσυλλογιζό-
μουν τοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς καὶ δὲν ἡμ-
πόρεσα νὰ κοιμηθῶ ὅπως πάντοτε.

Λοιπόν, υγίανε, μικρή μου καὶ ἀνεκτίμητή
μου Βάρεγκα! Σοῦ τὰ περιέργαψα δλα δπως
ἡμπόρεσα καλλίτερα. "Ολη τὴν ἡμέρα ἐσένα
ἐσυλλογιζόμουν. "Ολοένα ἀνησυχῶ, ἀγαπητή
μου. Ξέρω, ψυχοῦλα μου, πῶς δὲν ἔχεις ἐπα-
νωφόροι μὲ γοῦνα. "Ω, αὐτὸ τὸ φθινόπωρο
τῆς Πετρουπόλεως, δλο ἀνεμοι καὶ ψιλὴ βροχὴ
μὲ χιονόνερο, μὲ θανατώνει, Βάρεγκα! Ὁ
Θεὸς νὰ μὲ φυλάττῃ ἀπὸ τὸν καιρὸ αὐτὸ τὸν
ἀνθυγιεινό. Νὰ θὰ εἶπεις ἀγάπη μου, γιὰ
τὸ γράφιμο μου· δὲν ἡξέρω νὰ γράφω, Βά-
ρεγκα, δὲν ἡξέρω καθόλου. Γράφω τῆς ἀνοη-
σίας ποῦ μοῦ ἔρχονται, μὲ τὸν σκοτό μόνον
νὰ σὲ διασκεδάσω λίγο. "Αν εἶχα λάβει κάποια
μόρφωσι, θὰ θὰ τὸν διαφορετικά· μά, τί σπου-
δες ἔκαμα; "Η ἀνατροφή μου δὲν ἐστοχίσει
μεγάλα πράγματα.

Πάντοτε πιστὸς φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

25 ἀπριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

"Απήντησα σήμερα τὴν ἐξαδέλφη μου Σάσσα!
Εἶνε τρόμερο! Καὶ αὐτὴ θὰ καταστραφῆ, ἡ
καῦμένη! "Ἐμαδα ἐπίσης δτι ἡ "Αννα Φεδόρα
ἐρωτᾶ πάντοτε δι' ἐμέ. Φαίνεται πῶς ποτὲ δὲν
θὰ παύσῃ νὰ μὲ καταδιώκῃ· λέγει πῶς θέλει
νὰ μὲ συγχωρέσῃ, νὰ λησμονήσῃ δλο τὸ πα-
ρελόν, καὶ δτι θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ίδη· δτι δὲν
εἰσθε καθόλου συγγενής μου, δτι ἡ ίδική της
συγγένεια εἶνε πλησιέστερη, δτι δὲν ἔχετε κα-
νένα δικαίωμα ν' ἀνακατώνεσθε εἰς τὰ οἰκο-
γενειακά μας, δτι εἶνε εντροπή καὶ ἀπρεπὲς
δι' ἐμὲ νὰ δέχωμαι τὴν ἐλεημοσύνη σας καὶ
νὰ μὲ διατηρητε... Λέγει πῶς ἐλησμόνησα
τὴ φιλοξενία της, πῶς χωρὶς αὐτὴν ἡ μητέρα
μου καὶ ἐγώ θὰ πεθαίναμε ἀπὸ τὴν πεῖνα,
πῶς αὐτὴ μᾶς ἔθρεψε, πῶς ἐπὶ δυόμισυ χρόνια
τῆς ἐστοχίσαμε τόσα χοήματα, πῶς παραιτε-
ται ἀπὸ κάθε ἀπαίτησι. Δὲν φείδεται οὔτε τὴ
μητέρα μου! Καὶ νὰ ἡξευρεῖς ἡ καῦμένη πῶς μὲ
κατήντησαν! "Ο Θεὸς τὸ ξέρει!... "Η "Αννα
Φεδορόβνα λέγει πῶς ἔξ αἰτίας της ἀνοησίας
μου εἶμαι δυστυχισμένη, πῶς αὐτὴ ἡ ίδια μὲ
εἶχε βάλει στὸν δρόμο τῆς εὐτυχίας, πῶς τίποτε
δὲν ἀμέλησε γιὰ μένα, καὶ πῶς ἐγώ δὲν ἡξερα
ἢ δὲν ἡμέλησα νὰ ψερασπίσω τὴν τιμή μου.
Καὶ ποιὸς πταίει, Θεε μου! Λέγει πῶς δι' κ.
Μπουνίκοφ ἔχει δίκαιο καὶ πῶς δὲν παντρεύε

κανεὶς μιὰ κόρη ποῦ. . . Ἀλλὰ γιατί σᾶς τὰ γράφω αὐτά; Τέτοια ψεύδη προξενοῦν πόνο, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Δὲν ἡξέρω τί ἔχω τώρα. Τρέμω, κλαίω, κλαίω σὰν παιδί· δύο ώρες ἔχοιάσθηκα νὰ σᾶς γράψω αὐτὸ τὸ γράμμα. Ἐνδιμίζα πῶς ἡ Λιννα Φεδορόβνα θ' ἀνεγνώριζε τούλαχιστον τὸ ἀδικο ποῦ μου ἔκαμε, καὶ τώρα μιλεῖ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο! — Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μήν ἀνησυχῆτε, φίλε μου, μόνε μου

προστάτη! Ἡ Φεδόρα τὰ μεγαλοποιεῖ ὅλα· δὲν εἰμαι ἀρρωστη. Ἐπῆρα μόνον, ἔνα ἔλαφοδ κυνολόγημα, δταν ἐπῆγα εἰς τὸ Βολκόβιο γὰ τὸ μνημόσυνο τῆς μητέρας μου. Γιατί δὲν ἥλθετε μαζί μου; — σᾶς εἶχα παρακαλέσει τόσο πολύ! "Α, ταλαίπωρη, ταλαίπωρη μητέρα μου, ἀν ἔβγαινες ἀπὸ τὸν τάφο σου, ἀν ἔγνωριζες, ἀν ἔβλεπες ποῦ μὲ κατήνησαν! . . .

Β. Δ.

[Ἐπεται συνέχεια. — Μετάφρ. Κ. Μ.]

Η ΠΑΛΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Πρὸ δὲ λίγων ἀκόμη ἔτῶν, μίαν νύκτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἔξυπνήσαντες ἔντρομοι, ἔξ ἀλλεπαλλήλων πυροβολισμῶν καὶ ποδωνοκρουσιῶν, ἐπληροφορηθήσαν δτι ἔκαμετο δλόκληρος ἡ παλαιὰ ἀγορά, ἡ ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῆς ἀρχαίας Ποικίλης ἰδρυμένη. Τῷ δὲντι, τὸ πῦρ μεταδοθὲν ἔξ ἔνδος μικροῦ καταστήματος κατέστρεψε μέχρι τῆς πρωιᾶς δλόκληρον τὸ εὐνὸν τετράγωνον, τὸ δποῖον περικλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος διὰ τῆς ὁδοῦ εἰς ἣν εἶναι ἔγκατεστημένα τὰ τσαρούχαδικα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μενδρεσὲ παλαιῶν καὶ σεσαρδρωμένων κτιρίων.

Ἡ πυρκαϊά τότε ἐπέφερε τρομερὰς ζημιάς. Πλῆθος διαφόρων πωλητῶν ἀπώλεσεν δ, τι εἶχε κατὰ τὴν νύκτα ἔκεινην, καὶ δύω ἡ τρεῖς ἄνθρωποι παρ' δλίγον ἔπιπτον θύματα τοῦ καταστρεπτικοῦ στοιχείου. "Οπως δμως πάντοτε συμβαίνει, ἐκ τοῦ κακοῦ προέκυψε καὶ κάτι καλόν· ἡ παλαιὰ ἀγορὰ ἔξειτε καὶ ἔγιναν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ποικίλης, αἱ δποῖαι ἀπεκάλυψαν τόσα πολύτιμα ἀρχαῖα ενδήματα.

Ολίγον μετὰ ταῦτα ἡ ἀγορὰ μετεφέρετο εἰς τὸ σημερινὸν δημοτικὸν κτίριον ἐπὶ τοῦ χώρου δστις ἄλλοτε κατέχετο ἀπὸ τὰ Πυνθαράδικα καὶ δστις ἀπετέλει ἄλλοτε μίαν τῶν ζωηρότερων ἀμηναϊκῶν συνοικιῶν. "Ο βασιλεὺς Ὅθων, δταν ἔξηλθεν εἰς τὸν πρῶτον ἐν Ἀθηναῖς περίπατόν του, ἔγινεν ἔκει δεκτὸς κατὰ τρόπον πρωτοτυπώτατον. Ο πλούσιος πυνθαρᾶς Χρόνης, εἰς τὸν δποῖον ἀνῆκεν δλον σχεδὸν τὸ τετράγωνον ἔκεινο, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς μόνης τότε ὑπαρχούσης ἀμάξης, τὴν δποῖαν αὐτὸς εἶχε φέρει, καὶ ἔστευσεν εἰς προσύπαντησιν τοῦ ἀνακτος, ὃς δὲ εἶδε τὸν "Οθωνα ἐρχόμενον, κατῆλθε καὶ τοῦ προσέφερε τὴν ἀμάξαν. Καὶ δὲν βασιλεὺς ἦρνηθη νὰ ἐπιβῇ αὐτῆς, διότι ἦτο ἔφιπ-

πος, ὁ Χρόνης δμως τὴν νύκτα προσεκόλλησε γύρῳ τῆς ἀμάξης κυρίᾳ ἀνημμένα, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δργανοπαικῶν διέσκιζεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὰς Ἀθηναῖς θαυμαζούσας διὰ τὸ πρωτοφανὲς τοῦ θεάματος Δυστυχῶς ἡ ἡγεμονικὴ ἴδιοτροπία δὲν ὀφέλησε τὸν πλούσιον Χρόνην, δστις μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπένησκε ἔρημος καὶ ἔγκαταλειμμένος εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον.

* *

Ολίγον ἀνωτέρω τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο τὸ ιστορικὸν τζαμί τοῦ Πορθητοῦ, τὸ περίφημον Φετιχὲ Τζαμί. Δεξιὰ ὁ Μενδρεσές, τὸ ιεροσπουδαστήριον, τὸ δποῖον ἔχει νεωτέρων ίστορίαν εὐτυχῶς διασωθεῖσαν ἀκεραίαν, εἰς τὸ βάθος τὸ ἄλλο μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον τζαμί. Ἐκεὶ πλησίον ἔκειτο τὸ Σταροπάζαρον (ὁ κυρίως τόπος τῆς συγκεντρώσεως τῶν Τούρκων) εἴτα δὲ ἡ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενη σειρὰ τῶν ὑποδηματοποιείων καὶ τὰ λείφανα τῶν μικρῶν τειχῶν τῆς πόλεως τὰ δποῖα κατερριφθησαν τῷ 1833 δταν ἔγενοντο αἱ ἔργασίαι πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν Πειραιῶς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ τοῦ Ἀγίου Φιλίππου, δπον ἔκειτο καὶ ἡ βρύση Χαλαράκη, ἡν ἔσημείωσε καὶ δ Abbet-Grasset.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τὴν παλαιοτέραν αὐτῆς ἐποχῆν, εἶχεν ἀποτελεσθῆ ἀπὸ μίαν σειρὰν ἔντινων παραπηγμάτων, ἀνωθεν τῶν δποίων κατώκουν οἱ ἴδιοι πωληταί. Μία παλαιὰ εἰκὼν διασθεῖσα δίδει πλήρη ἴδεαν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς μέχρι τοῦ 1801. Τὰ καταστήματα δὲν ἥσαν κατασκευασμένα συμφώνως πρὸς κανένα ἀρχιτεκτονικῶν κανόνα, οὐδὲ κανεὶς τὴν γραμμήν. Προσπάθεια μόνον κατεβάλλετο νὰ μη κατα-

ληφθῇ ἡ ἐν τῷ μέσῳ πλατεῖα, ἐφ' ἵς καὶ κρήνη σωζόμενη μέχρις ἐσχάτων.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς περίοδον, καθ' ἣν σώζονται ἐννοεῖται αἱ πληροφορίαι περὶ αὐτῆς πληροφορίαι, δὲν ἡτο δ, τι διὰ τῆς λέξεως ἐννοούμενη σήμερον, τόπος πωλήσεως τροφίμων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπορικὸν κέντρον, εἰς τὸ δποῖον ἔγινοντο ἴδιας αἱ ἔργασίαι μὲ τοὺς ἐμπόρους τῶν πέριξ καὶ μὲ τοὺς χωριάτες. Διὰ τοῦτο τὰ εἶδη τὰ δποῖα κυρίως ἐπωλοῦντο εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἥσαν πανικὰ καὶ εἶδη ἴματισμοῦ, πολυτελείας καὶ ἐπιπλώσεως.

Ἐννοεῖται δτι τὸ ἐμπόριον αὐτὸ δολόκληρον εἰς χειρας τῶν Χριστιανῶν τὸ πρῶτον κατάστημα τὸ δποῖον συνήντα τις ἀνερχόμενος, ἥτο τὸ ινφαντήριον τοῦ Γιαννακοῦ Καζαντζῆ, ἐπικληθέντος οὕτω ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρός του, εἰς τὴν ἴδιαν δὲ θέσιν εἶχον τὰ πρατήρια των καὶ δ Καραούλανης, υἱὸς τοῦ ἄλλοτε διασήμου ἀοιδοῦ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ δ Δεμερτζῆς τῆς γνωστῆς ἀμηναϊκῆς οἰκογενείας καὶ δ συμβολαιογράφος Κριτοβούλιδης, τοῦ δποίου ἄλλο ἵχνος ὑπάρξεως οὐδαμοῦ ἀνεῦρον, πλὴν τῆς μινείας τοῦ δνόματος.

Υπῆρχον δμως καὶ πωληταὶ τροφίμων εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἴδιας τὸ θέρος δτε ἐπλεόναζον οἱ καρποί. Η εἰκὼν τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὸ 1801 ἦν ἔχω ὑπὲρ μου μᾶς παρουσιάζει πωλητρίας πρὸ πάντων καὶ μάλιστα Ἐλληνίδας καὶ δ Abbet-Grasset δὲ γράφων τὰς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς ἀγορᾶς ἐντυπώσεις τοῦ λέγει δτι αἱ Ἀθηναῖαι δὲν εἶνε εύμορφαι. "Υποθέτω μᾶλλον δτι καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἔνον περιηγητοῦ καὶ ἡ ἐντύπωσις τοῦ Abbet-Grasset εἶνε ἐκ μιᾶς ἡ δύω ἔξαιρεσῶν καὶ δινοκολεύομαι νὰ δεχθῶ δτι ἐν ἐποχῇ καταθλιπτικωτάτου ζυγοῦ, θὰ ἐτόλμων κριστιανὰ δραῖαι γυναικες, νὰ κάθηνται ἐπὶ δραῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ νὰ πωλήσωσι τὰ ἐμπορεύματα τῶν, ἐνῶ εἰς δλίγον βημάτων ἀπόστασιν, ἐκεὶ δπον τῆς σήμερον τὸ Στρατιωτικὸν ἀρτοποιεῖον, ἥσαν τὰ τουρκικὰ καφενεῖα καὶ οἰνοπωλεῖα εἰς τὰ δποῖα δημιέρευον οἱ κατακτηταί.

Τὸ βέβαιον εἶναι δτι ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ κυρίως προσωπικὸν τῆς ἀγορᾶς ἥσαν οἱ ἀράπηδες, οἱ δποῖοι ἔξετέλουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν σημερινῶν ἐμπορούπαλλήλων, περιεφρονοῦντο δὲ ἔξ ἵσου ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, καὶ ἀπετέλουν τὸν κυριωτέρον καὶ πυκνότερον καὶ ὀντοπωλεῖα εἰς τὰ δποῖα δημιέρευον οἱ κατακτητοικῶν τῆς ἀγορᾶς.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἐποχὴν τῆς ἀγορᾶς

διεσώθησαν τὰ δνόματα μερικῶν πωλητῶν. Πλὴν τοῦ Καζαντζῆ καὶ τοῦ Καραούλανη, τοὺς δποίους ἀνέφερα ἥδη, μεγάλοι ἐμποροὶ ἥσαν δ Χατζηνικολῆς Σουίδης, καπποίος Ἀντώνιος Δεμερτζῆς, καὶ δ Ποδονύφτης, τοῦ δποίου τὸ δνομα διπέμεινεν εἰς μίαν ἔξοχην τῶν Ἀθηνῶν θέσιν. "Επίσης δ διπεριεκατοντούτης γέρων εἰς τὴν μνήμην τοῦ δποίου δφείλω τὰς σημειώσεις ταύτας, ἐνεθυμεῖτο καὶ ἔναν Στουραίτην, δ δποίος εἶχε διακριθῆ εἰς τὴν πώλησιν καὶ τὴν κατεργασίαν κοσμημάτων, ἥτο δὲ ὑπήκοος Ἀγγλος, πιθανώτατα δπως δη ὑπηκούσης τῷ ἔξασφαλίσῃ προστασίαν τινά, ἀπέναντι τῶν Τούρκων.

* *

Ἐνθδης μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτευούσης εἰς τὰς Ἀθηναῖς, δ ἀγορὰ ἀπέκτησε νέαν ζωήν. Ο μηχανικὸς Καλλέργης συνέταξε, πρωτοφανὲς ἐννοεῖται, σχέδιον κατὰ τὸ δποῖον δμως ἐκτίσθησαν δλα τὰ νεώτερα πρατήρια τῆς ἀγορᾶς. Καὶ δσοὶ δὲν ἐλημόνησαν τὴν ἀγορὰν δς ἦτο πρὸ δλίγων ἀκόμη ἔτῶν, δὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τὸ μέρος τὸ πρὸς τὴν προέκτασιν τῆς δδοῦ Ἀδριανοῦ, τὸ δποῖον εἶχε σχέδιον παραδόξον, καταλληλότερον ἵσως διὰ αὐλήν ὑποδοχῶν καὶ εἰς τὸ δποῖον εἶχον ἔγκαταστη τὰ ἱχθυοπωλεῖα τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τὸν ταραχώδεις νεωτέρους χρόνους συγκεντρώσασα τὸν κατώτερον ἐμπορικὸν πλημυσμὸν καὶ καταλήξασα ἐπὶ τέλους εἰς ἀγορὰν τροφίμων μόνον, ἔγινε πολλάκις κέντρον καὶ δρμητήριον πολιτικῶν ταραχῶν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 62 πρὶν ἡ ἀκόμη αὐτὴ ἐκδηλωθῆ φανερά, εἰς τὴν ἀγορὰν ἔγινοντο ἀποκαλύπτως αἱ ἐκδηλώσεις κατὰ τῆς βασιλείας. Ο ἀστυνόμος Κηφησιώτης ὑπέστη καποτε ἐκεὶ τὴν ἐπίθεσιν δλων τῶν κρεοπωλῶν καὶ ἵχθυοπωλῶν καὶ ἡγαγκάσθη νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν διὰ νὰ σωθῇ, μετ' δλίγας δὲ ἡμέρας δ ἀνλικὸς θεράπων Πίκουλας, μεταβάς δς συνήθως διὰ νὰ κάμῃ τὰς προμηθείας τῶν Ἀνακτῶν, ἀπεδιώκθη χωρὶς νὰ τῷ ἐπιτραπῇ ν' ἀγοράσῃ τι. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ Οδωνός τόση ἥτο ἡ ἀντιβασιλικότης τῆς ἀγορᾶς ὕστε αἱ καθημεριναὶ προμήθειαὶ τῶν σημερινῶν ἐμπορούπαλλήλων, περιεφρονοῦντο δὲ ἔξ ἵσου ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, καὶ ἀπετέλουν τὸν κυριωτέρον καὶ πυκνότερον καὶ οἰνοπωλεῖα εἰς τὰ δποῖα δημιέρευον οἱ κατακτητοικῶν τῆς ἀγορᾶς.

Οταν δὲ ἡ ἔξωσις ἀπεφασίσθη καὶ ἡρχισεν δ ἐμφύλιος σπαραγμὸς ἐν μέσαις Ἀθηναῖς, λέγεται δτι κρεοπωλῆς τις Σοφοκλῆς Λογοθέτης, τοποθετηθεὶς εἰς μικρὸν φεγγίτην

πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἀγορᾶς, ἐπυροβόλει ἀόρατος, καὶ δώδεκα ἀνθρωποι ἔπεσαν θύματα τῆς ἀγορίας μανίας του.

* * *

‘Η παλαιὰ ἀγορὰ ἔγινεν ἄλλοτε ή ἀφορμὴ διπλωματικοῦ ἐπεισοδίου.

Εἰς τὴν ἄγορὰν δὲν μετέβαινον σχεδὸν ποτὲ γυναῖκες. Σπανιώτατα καμμία ὑπηρέτρια ἀπετόλμα νὰ ἐμφανισθῇ, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι μίαν ἔξ αὐτῶν τὴν ὑπεδέχετο ὀλόκληρος ἡ ἄγορὰ ἅμα τῇ ἐμφανίσει της διὰ τῶν κοσανγῶν:

— Ζάγρων είσοι!

“Η ὑπέρετρια ἐκείνη ὠφαιοτάτη ἀλλὰ καὶ
εὐφυεστάτη καθὼς φαίνεται, ὑπανδρεύθη κατό-
πιν γέροντα Ἀθηναῖον πλουσιώτατον καὶ ἔγινε
μία τῶν μᾶλλον διακεκομένων κυριῶν τῶν
Ἀθηνῶν· διάσκις δῆμως ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς
τὴν συγήντων, ἡ ἐπωδὸς ἤκουότεο:

— Ζάχαρη είσαι!

Φαίνεται δύμως ὅτι κάποτε ὁ θαυμασμὸς τῶν πωλητῶν τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὸ εὖμορφον φῦλον παρεξετράπη ὑπὲρ τὸ δέον καὶ ἔνη κυρίᾳ ἀνήκουσα εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς ἀνθρακικῆς πρεσβείας ἥνταγκάσθη νὰ φύγῃ τρέχουσα ἐκ τῆς ἀγορᾶς· τὴν ἵδιαν ἡμέραν δύο ἦ τρεῖς οἱ θεομότεροι καὶ δρμητικώτεροι θαυμασταὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξε.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Μετάλλιον. Διεθνοῦς 'Εκθέσεως 'Αθηνῶν σχεδιασθὲν ὑπὸ τῶν κ. Χαϊζῆ καὶ 'Αλεκτορίδη.

Εἶχε δὲ καὶ τὴν τιμὴν ἥ παλαιὰ ἀγορᾶ τῆς παραγωγῆς τοῦ καθαρῶς ἐλληνικοῦ τύπου τοῦ κουτσαβάκη, τύπου ὅστις δυστυχῶς ἐκυριάρχισε τὸν Ἀθηνῶν ἐπὶ πεντήκοντα δόλοκληρα ἔτη. Εἰς τὸ πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πύλης τῆς ἀγορᾶς καρφενεῖον τοῦ Θωμᾶ — ὅστις ἐλέγετο Θωμᾶς ὁ ταληκαφενὲς εἰς τὴν κουτσαβάκικην γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς — καὶ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου αφενεῖα καὶ κυνρεῖα τὰ λεγόμενα « εἰς τὰ πακάκια » ἐγεννήθη ὁ παραδόξος αὐτὸς τύπος τοῦ θρασυδείλου, τοῦ αἰμοχαροῦν, τοῦ ἐπιδεινύνοντος τὴν ἀνδρείαν του πρὸς τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς φιλησύχους, τρεπομένου δὲ εἰς ἄνανδρον φυγὴν πρὸ τῆς παραμικρᾶς ἀντιστάσεως, τοῦ τυραννήσαντος ἐπὶ πεντήκοντα καὶ πλέον ἔτη τὴν ἀδηναϊκὴν κοινώνιαν, μέχρις ὅτου εἰς ἀποφασιστικὸς διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἀτῆλλαξε τὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ τοῦ ὀνείδους ἐντῶν.

‘Η ἀγορὰ ἐκάνη πρὸ ἐτῶν καὶ εἰς τὸν τόπον
ης σήμερον τὸ ἔδαφος ἀνασκαφὲν ἀπεκάλυψε
ὅραῖα ἵχνη τῆς ἀρχαίας Ποικίλης. Καὶ μαζὶ
ἐπειδὴ τὰ ἄθλια παρατήγματα ἐκάνη καὶ τὸ παλαιὸν
ἄλικὸν τῆς ἀγορᾶς καὶ οἱ ἄγριοι κρεοπῶλαι καὶ
οἱ σκληροὶ ἴχμυοπῶλαι· καὶ εἰς τὴν νέαν ἀγορὰν
μαζὶ μὲ τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ
πιτιόιου ἐγκατεστάθη καὶ τὸ ἥμερον καὶ πολιτι-
μένον τῶν ἀγοραίων τάξεων.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΤΕΝΟΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

NEA SKHNI: «Μπροστά στον άνθρωπον» δρᾶμα
εἰς πράξεις δύο, ὑπὸ Μάρκου Αὐγέη

Εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον, ὅπου ἡ φυθινο-
πωρινὴ ὑγρασία εἶχε μεταμόση τὸν θίασον
τῆς Νέας Σκηνῆς, τὸ βράδυ ἔκεινο, τὸ θεω-
ρεῖον μον ἦτο κάπως παράδοξον: Μία καρέ-
κλα, τοποθετημένη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πρώτου
παρασκηνίου. Καθισμένος ἔκει, δὲν ἔβλεπα
παρὰ τὸ ὑποβολεῖον καὶ τὸ προσκήνιον, καὶ
δὲν ἤκουα παρὰ δι τι διὰ τῶν τοιχώματων τοῦ
σαλὸν φερομέ ἔφιμανε συγκεχυμένως εἰς τὴν
ἄκοήν μου, ζαλισμένην ἄλλως τε ἀπὸ τοὺς
διαλόγους τῶν ὑπηρετῶν τῆς σκηνῆς, οἱ δποῖοι
συνωθοῦντο ἀπὸ πίσω μου. Πρόσφατον πέν-
θος δὲν μοῦ ἐπέτρεπε νὰ φανῶ εἰς τὴν αἴ-
θουσαν, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία νάκουνσω νέον δρᾶμα
νέου συγγραφέως, περὶ τοῦ δποίου ἔλεγοντο
πολλά, μ' ἔκαμε νὰ παρακολουθήσω τὴν πρώ-
την παράστασιν κρυμμένος εἰς τὴν σκηνήν.

Ολίγα πράγματα ἤκουσα καθαρά. Δὲν ἔβλεπα τοὺς ἡθοποιούς, παρὰ μόνον ὅσάκις ἐπροχώ-
ρουν εἰς τὸ προσκήνιον τὴν ἄλλην ὁδαν τὸν
ἔμαντευα. Ἐπομένως πολλὰ καὶ σπουδαῖαι
λεπτομέρειαι μοῦ διέφυγαν. Δὲν μοῦ ἔμεινε
παρὰ τὸ σύνολον ὅπως δήποτε, αἱ μεγάλαι τοῦ
ἔργου γραμμαί. Καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀτελοῦς
αὐτῆς ἐντυπώσεως γράφω σήμερον κριτικήν,
ἔγουσαν λίστας ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως.

Τὸ δρᾶμα μοῦ ἐπεβλήθη ἐξ ἀρχῆς, μὲ συνεκάτησε καὶ μὲ συνεκίνησε. Μοῦ ἐφάνη κάτι τι ἄρτιον, πρωτότυπον καὶ ὡραιον. Κάτι τι ἀνώτερον, πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ πρωτόλειον ἐμπνέον ἐλπίδας. Ἐργον! Ὁ συγγραφεύς του νεαρώτατος, φοιτητής εἴκοσι είκοσιδύο ἑτῶν, ἀπὸ τὴν Ἡπειρον νομίζω, ἀρχῆς εἰπεῖ απὸ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσουν ἀκόμη. Συνέχεια καὶ ἔξελιξις τοῦ Καμπύση. Οἱ «Κοῦρδοι» δραματικώτεροι, ἐλληνικώτεροι, ποιητικώτεροι, πλέον ἀλληθινοὶ καὶ πλέον ἐμπνευσμένοι. Εἰς τὸ σύνολον ἀνώτεροι, εἰς τὰς λεπτομερείας ὑποδεέστεροι. Ἰδού μὲ δύο λέξεις τὸ νέον δρᾶμα «Μπροστά στοὺς ἀνθρώπους».

Ἡ σκηνὴ εἰς ἓνα χωριό. Ἡ Ἀννέτα, ἡ

εῦμορφη ἀδελφῇ τοῦ νέου ἀγιογράφου Λουκᾶ,
ἔχει σχέσεις μὲ τὸν «γυιὸ τοῦ Ἀρχοντα» —
ἀνώνυμον — καὶ τὸν δέχεται στὸ σπίτι της καὶ
κοιμᾶται μαζὶ του. «Οταν ὅμως ἀνακαλύπτε
ται ἡ ἀτιμία της, οἱ χωρικοί, ὁ κόσμος, οἱ
ἀθρῷοι, ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της νὰ
τὴν σκοτώσῃ ἢ τοὐλάχιστον νὰ τὴν διώξῃ.
Καὶ τοῦ Λουκᾶ αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη ἀταβιστικὴ
ὅμη. Διὰ τῆς βίας συγκρατεῖ τὸν ἔαντόν του,
τὴν στιγμὴν ποῦ ἀκούει ἀπὸ τὸ στόμα τῆς
ἀδελφῆς του τὸ ἔγκλημά της. «Ἐπειτα σκέπτε-
ται. . Δὲν εἶνε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ
σκοτόνουν. «Ζωγραφίζει Παναγίες καὶ δὲν ἔσκό-
τωσε ποτέ του οὔτε μύγα» ὁ καλὸς Λουκᾶς.
Πῶς νὰ σκοτώσῃ τώρα τὴν Ἀννέταν; Καὶ
ἄν τὴν διώξῃ, ποῦ θὰ ὑπάγῃ; Καὶ εἶνε ἡ Ἀν-
νέτα εῦμορφη, εῦμορφη σὰν τὴς Παναγίες
ποῦ ζωγραφίζει, καὶ τὴν ἀγαπᾶ, καὶ τὴν λυ-
πᾶται, ὡ, πῶς τὴν λυπᾶται!..

Ο κόσμος δυνατος, οι ἀθρώποι, αὐτὸν τὸν
οἰκτὸν δὲν τὸν ἐννοοῦν καὶ δὲν τὸν ἐπιτέλεσον.
Δι' αὐτὸν δὲ Λουκᾶς εἶνε ἀτιμος, δύσον ἀνέ-
χεται τὴν ἀτιμίαν τῆς ἀδελφῆς του. Ὡδη δὲ
μέλλων πενθερός του, — δὲ Λουκᾶς εἶνε ἀρρα-
βωνιασμένος, — τοῦ στέλνει δύσιστο τὸ δακτυλίδι.
Καὶ δταν βγαίνη ἀπὸ τὸ σπίτι του, διὰ νὰ ζη-
τήσῃ ἔξηγήσεις, διὰ νὰ εῦρῃ μίαν λύσιν, οἱ
χωρικοὶ τὸν περικυκλόνουν, τὸν ὑβρίζουν, τὸν
προπηλακίζουν, τὸν πτύουν, καὶ νομίζω ὅτι τὸν
κτυποῦν. Καταφεύγει εἰς τὸ σπίτι του, ἀλλ' οἱ
διῶκται τὸν παρακαλούντοντον καὶ εἰσօρμοῦν. Ἡ
Ἀννέτα εἶνε ἐκεῖ. Ἡ θέα της ἔξεγείρει ἀκόμη
τὴν ἀγριότητά των, καὶ κατὰ τὸ ἔθυμον, θέλουν
νά την ἀρπάξουν καὶ νά την πομπέψουν. Ὁ
Λουκᾶς ἀνθίσταται. Οἱ χωρικοὶ τὸν δένουν καὶ
ἀπάγουν τὴν ἀδελφήν του. Ὁ Λουκᾶς σπάνει
τὰ δεσμά του καὶ τρέχει κατόπι τών. Εἶνε ἀγά.
Ἡ Ἀννέτα ἔχει πομπευθῆ καὶ κακωθῆ μέχρι^{το}
θανάτου. Τοῦ την ἀποδίδουν πτῶμα σχεδόν, αι-
μόφυρτην, ἐλεεινήν. Τί νά την κάμη τώρα; Τὸ
ζωντανὸν καλλιτέχνημα τοῦ τὸ ἐμόλυναν, τοῦ τὸ
ἔχαλασσαν, τοῦ τὸ ἀτίμασαν, τοῦ τὸ κατέστρεψαν.
Καὶ δὲ Λουκᾶς ἔξαλλος τώρα, τὸ πετῷ εἰς τὸ πο-
τάμι... Ἰσα-ἴσα ποῦ τὴν νύκτα ἐκείνην εἶχεν
Ιδῇ εἰς τὸν ὑπνον του ὅτι τὴν ἀδελφήν του
τὴν ἔτρωγαν λύκοι. Καὶ νά ποῦ οἱ λύκοι — οἱ

ἀθρῶποι, τοῦ την ἔφαγαν ἀληθινά. Καὶ εἰς τὸ τέλος, δταν πίπτη ἡ αὐλαία, ὁ ἕρελλος Λουκᾶς ἔξορμῷ ἀπὸ τὴν σκηνήν, ἐνθυμούμενος τὸνειρόν του καὶ φωνάζων σπαρακτικῶς: «Οἱ λύκοι! οἱ λύκοι! οἱ λύκοι!»

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ποτὲ ἔως τώρα ἔλλην δραματικὸς δὲν συνέλαβεν ὑπόθεσιν τὸσφ δραματικήν, ζωντανήν, γνησίαν, ἀληθινήν. Τὸ δρᾶμα αὐτό, τὸ ὅποιον ὡς μῆδος στηοῦζεται εἰς ἐν ἄγριον ἔθιμον τῶν χωρίων μας, ἀλλ' ἔχει ὡς ἡρωαῖς ἔνα ἀνθρωπον, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὅποιον ἔχει ἀνατείλῃ ἡ πρώτη ἀκτὶς τῆς νέας ἐποχῆς, τῆς ἡμερώσεως, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς προλήψεως, τῆς βαρβαρότητος, τὸ ὅποιον τὸν περιβάλλει ἀπὸ παντοῦ,— τὸ δρᾶμα αὐτό, ὡς ἔργον ἰδέας, μοῦ φαίνεται πολὺ χαρακτηριστικόν, ἀρκετὰ γενικόν, ἀνάτερον, εἰμπορῶ νὰ εἴπω, τόπου καὶ χρόνου, ἵκανον νὰ δώσῃ δῆλην τὴν συγκίνησιν μᾶς ἀληθινῆς ἀναπαραστάσεως τῆς ζωῆς, καὶ συγχρόνως νὰ χαρίσῃ τὴν βαθεῖαν σκέψιν. Ἡ πάλη τοῦ ἀνθρώπου, ὅποιος ἔξαναγκάζεται ἀπὸ τὸν κόσμον νὰ πράξῃ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματά του, εἶναι αὐτὴ καθ' ἔαυτὴν δραματικὴ ὅλα δὲ τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια μᾶς τὴν ζωγραφίζουν, διαλεγμένα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα μὲ θυμοσοφίαν γνησίως καλλιτεχνικήν, ὥστε ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ μάθουν δῆλου νὰ ἐκπηδᾷ ὡς ορουνδὸς φωτεινὸς ἡ ἰδέα. Ὁ κ. Αὐγέρης εἶνε ἡδη δραματικὸς συγγραφεύς, ἀξιος τοῦ δόνυματος. Περὶ τούτου νομίζω ὅτι δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία.

Μολοντοῦτο τὰ ἐλαττώματα τοῦ πρώτου ἔργου του εἶνε σπουδαῖα. Ἡ καλαισθησία δὲν ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας. Μερικαὶ σκηναὶ φρίκης παρατείνονται εἰς βαθμὸν ποῦ νὰ ἐμπνέουν τὸ ἐναντίον αἰσθήμα ἀπὸ τὸ ἐπιδιωκόμενον. «Οταν ὁ Λουκᾶς ἔρωτῷ τὴν ἀδελφήν του, εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἔξομολόνησιν: «Γιατί δὲν πῆγες νὰ πνιγῆς!» ἐκείνη ἀπαντᾷ ἀμέσως: «Ἐπῆγα, μὰ δὲ μπόρεσα». Ὁ θεατὴς αἰσθάνεται φίγος. Εἶναι κάτι ἔξοχως ἀληθινὸν καὶ σπαρακτικόν. Ἀλλὰ τὰ κατόπι λόγια,—πῶς ἐπῆγε ὡς τὸ ποτάμι, πῶς τῆς ἔφανή, πῶς τὸ ἐφοβήθη κτλ.—εἶναι πολλά, καὶ ἡ ἐντύπωσις χαλαροῦται. Ἐπειτα τὸ σύνολον ἐν γένει εἶνε ἀκατασκεύαστον, ἀπλαστὸν, ἀφορμάριστον. Καὶ ὁ διάλογος τόσον πολὺ φυσικός, τόσον φωνογραφικός, καὶ ἐπομένως τόσον ἀτεχνος, ὥστε μοῦ ἐπέρασεν ἡ ἰδέα—ἴσως ἀνάπτωμαι,—ὅτι δὲ συγγραφεὺς δὲν ἔχει τὸ ἴδιαιτερον ἐκείνο ταλέντο τοῦ διαλόγου. Χρειάζε-

ται μεγάλη περιτέχνησις διὰ νὰ φανῇ ὁ διάλογος ἀληθινός. Ἡ πιστὴ φωνογραφικὴ ἀπόδοσις εἶναι κάτι ἀντικαλλιτεχνικόν. Ἐν γένει τὸ πρωτόπειρον, τὸ ἀρχάριον, τὸ διστακτικόν, εἰς τὸ δρᾶμα ἀνακαλύπτεται συχνότατα. Ἄλλ' ἡ ἀγαθὴ φύσις, ἡ ἴδιοφυΐα σιγγραφέως ἐμφανιζομένην μὲ δόμην καὶ ὑποσχομένου μεγάλα, νικᾷ κάθε ἀλλην ἐντύπωσιν. Καὶ εἰς τὸ τέλος ἡ νίκη εἶναι ἴδική του.

Εἰς τοὺς μετρημένους ἀνθρώπους, οἱ δοποὶ ηγετοῦχησαν—ἀληθινὰ ηγετοῦχησαν, —νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν σημαντικὴν αὐτὴν πρώτην, τὸ δρᾶμα φαίνεται νὰ ἥρεσε. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐλαίας, καὶ εἰς τὰς δύο πράξεις, ἡκουσα ἀπὸ τὸ θεωρεῖον μου χειροκροτήματα ζωηρά, ἐπευφημίας καὶ ζητωραγάς. Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ νὰ ἡσαν ὅρα γε εἰλικρινεῖς; Ἰσως. Τὴν ἄλλην ἡμέραν δύμως εἰς τὸ θέατρον δὲν ἐπάτησε ψυχὴ καὶ ἡ παράστασις ἀνεβλήθη. Τὶ ὅραια ποῦ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἐλληνικὰ ἔργα τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν! Καὶ ἔπειτα παραπονούνται κατὰ τῆς «Νέας Σκηνῆς» διὰ δὲν ἐνθαρρύνει τὴν φιλολογίαν μας! Ἄλλ' εἶναι τιμὴ τῆς, διὰ ἐν γνώσει τῆς κοινῆς ἀδιαφορίας—ἡ καλλιτερα τοῦ ψευδοῦς καὶ ἀκάρπου ἐνδιαφέροντος,—ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ τὸ ὅραιον αὐτὸ ἔργον, καὶ μάλιστα μὲ δῆλην τὴν πολυδάπανον ἐπιμέλειαν, τὴν δποίαν δ κ. Χρηστομάνος καταβάλλει διὰ τὰ ἔργα ποῦ ἀγαπᾷ. Δὲν εἴδα τὸ σύνολον τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ μοῦ εἴπαν διὰ ἡ εἰκὼν ἡτο κομψή, ὅραια καὶ γνησίως ἐλληνική, ὡς εἰκὼν τοῦ Ράλλη. Καὶ οἱ μύσται ἐπαιξαν λαμπρά. Ὁ κ. Παπαγεωργίου (Λουκᾶς), ὁ δοποὶ εἶναι ποιητής, καὶ διὰ τὰ καλὰ ἐλληνικὰ ἔργα αἰσθάνεται τόσην στοργὴν ὡς νὰ ἡσαν ἴδια του, ἐκείνο τὸ βράδυ ἔκαμε θάυματα. Καὶ ἡ κυρία Χατζηχρήστου,—τὴν ἐβλεπα διὰ πρώτην φοράν καὶ δὲν ἤξεύρω τί παῖζε συνήθως,—διέπλασε μίαν Ἀννέταν γεμάτην ζωήν, ἀλήθειαν καὶ συγκάνησιν. Ἀν δὲν ἡτο σύμπτωσις, ἀν δὲν ἡτο τυχαῖον ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶναι πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οἱ ἔνοι καὶ ἡμεῖς.

Προχθές τὸ βράδυ οἱ ἔνοι ὕδρησαν εἰς τὸ ἐστιατόριον: Τὰ πρόσωπά των ἔσταξαν τὸ βροεινὸν αἷμα, ἐκείνο τὸ χοῶμα, τῆς ὑγείας,

ἡ τῆς μπυροποσίας, ἀδιάφορον, ποῦ φαίνεται εἰς ἡμᾶς τοὺς μεσημβρινοὺς ἐντελῶς ἔσον. Εἰς τὰ κεφάλια των ὑπῆρχον καπέλλα ποῦ δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ φαντασθῇ κανείς, καστόρια γρονθοκοπημένα, δέρματα μαλακά, καπέλλα κυττάζοντα τὸν οὐρανόν, κοιλότητες ἀπρόσποτοι, πέτασοι ἔξω φρενῶν, σχήματα ποῦ μόνον ἐν ὅρᾳ κραιπάλης εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ ἔνα καπέλλο ἐπτάκις κυλισθὲν εἰς τὴν γῆν. Ἡσαν τρεῖς, μετὰ δέκα λεπτὰ ἔγειναν εἰκόσι. Πέντε τραπέζια ἡγετοῦχαν. Οἱ ἔνοι ἐκάθησαν μισσοφυρίζοντες, μιστοραγουδοῦντες, ἡχοῦντες μὲ τὴν γλῶσσαν, μὲ τὰ δόντια, κτυπῶντες τὰ πηρούνια. Ἡσαν μεταξύ των τρεῖς γυναικεῖς σπανίων γραμμῶν, ἀχναὶ ὑπάρξεις φεύγουσαι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀνερχόμεναι πρὸς τὸ ὄνειρον. Ὑπῆρχον καὶ ἄνδρες ὁραῖοι, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι ἀπλῶς ὡς φιλέτο χοιρινό. «Ολον αὐτὸ τὸ πλῆθος ἡτο δημιούργος ἐπιστρέφων ἀπὸ ἀρχαῖα μνημεῖα, οὖρα καραβανίου προτηγητῶν ἐκορπισμένος εἰς τὴν πόλιν.

Ἐκάθησαν καὶ ἐφώναξαν τὸ γκαροσόνι κατὰ τρεῖς τρόπους.

— Γκάρσον.

— Γκαρσόν.

— Γκαρ τσό-ντε! Εἰπεν ἄλλος σύρων ἵταλικῶς τὴν φωνήν.

«Ο διευθυντὴς τοῦ ἐστιατορίου τοὺς ἐπλησίασε μὲ τὰ χέρια κρεμάμενα ἀπὸ τὰ μανίκια, ἡ μὲ τὰ μανίκια κρεμάμενα ἀπὸ τὰ χέρια. Δὲν ὑπῆρχε διερμηνεύς. Αὗτοί συνεισφέροντας γαλλικά των λέξεις ποῦ ἤξευραν, οἱ ἄλλοι τὰς ἵταλικάς, ὁ ἔνοδοχος ἤξευρε καὶ ἀπὸ τὰς δύο γλώσσας πέντε λέξεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκομίσθησαν δέκα πιάτα. Ἡ σκηνὴ τῆς συγχίσεως τῶν γλωσσῶν εἰς τὸ ἔνοδοχον εἶνε πάντοτε τραγικὴ δι' ἀνθρώπους πεινῶντας. Ἀλλὰ διὰ τοὺς φαιδροὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους ἡτο ἡδονή. «Εκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ τὰ βράδυ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾶ μόνον δὲν ὄντανός. Εἶνε ἡδη Ὁκτώβριος μῆνας καὶ δλα εἰς τὴν ὅραιαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θέατρα ποῦ ἡ ἀράχην ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε δι αὶ Ἀθῆναι αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἔνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ δοποὶ ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡδοποιός.

Μία ἀποικία. Ἡσαν ἐντυχεῖς. Νὰ ἡσαν αἱ κοινωνίαι τόσον μικραί! Ποῦ εὑδίσκεται αὐτὴ ἡ ἀρχαίοις σατυρισμοῦ, ἡ ἀρχαίας πομπῆς εὐθυμία; Δύο ἔνοι ἀναστατώνουν ἔνα δρόμον. Εἴκοσι ἀναστατώνουν ἔνα διάλειμμα θεάτρου. Ἐτσι, δπως δρόμον παντοῦ, παταγοῦντες, ἀφελεῖς, παιδιά, μεθυσμένοι μὲ νερό, χύνοντες πλατὺ κῦμα γέλωτος διὰ τὸ τύποτε, μᾶς φαίνονται ὡς ἀπόστολοι μιᾶς ζωῆς ποῦ δὲν ἔχει θάνατον. «Ολοι αὐτοὶ οἱ δημιούργοι ποῦ σκορπίζονται εἰς τὴν πόλιν, μᾶς φαίνονται ὡς πομπῆς ἡ δοποία εἰχε θύσει καὶ μεθύσει. Καθένας ἔξ αυτῶν λαλεῖ τὴν ζωὴν διὰ μυρίων σφυριχτῶν. Κηρύσσει ὅτι ξῆ. Εἰδοποιεῖ ὅτι ὑπάρχει.

«Ἐτσι ἐγενυμάτισαν ἀναστατώσαντες ἐκείνην τὴν αἰθίουσαν. Ἡναφάντησαν μισσοφυρίζοντες, μιστοραγ

καφενείον δπου δ κόμιτς Μοντολὸν ἔπινε
μίαν φροδάν τὴν σοκολάτα του, σιύνει τὰ
φῶτα του σήμερον ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα. Οἱ
φοιτηταὶ νυστάζουν, οἱ γέροι μετακινοῦν βρα-
δέως κάπτοιον πεσσόν, κάπτοιοι καθυστερήσαν-
τας ιεροτελεσταὶ τοῦ ἐκθειασθέντος ἀπὸ τὸν
Οὐγκὼ παρεμπανταρισμοῦ, σείουν τὸν λιχανὸν
δάκτυλον εἰς μίαν γωνίαν καφενείου πίνοντες
τὴν σκόνην βουρτσιζουμένου μπιλιάρδουν.

Σκέπτομαι τί θὰ εύηρι δέξενος, δέ όποιος θὰ
ἀναζητήσῃ τὸν τόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς τῆς πό-
λεως Ποία εἶνε ή ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν, πῶς νὰ
τὴν δρίσωμεν; Ποῦ εἶνε; Ζῆ; Κατὰ ποίαν
ῷδαν καὶ εἰς τί ζῆ; Μεγάλη ή μακροδυνμία
αὐτοῦ τοῦ δόντος τὸ δόποιον λέγεται ξένος.¹ Ερ-
χεται νὰ μᾶς ιδῇ, ήμεις τὸν διώχνομεν, τοῦ
φωνᾶς ομεν δτι δὲν είμαστε δῶ, δτι λείπομεν —
«δὲν είμαι μέσα» — καὶ αὐτὸς ἐπιμένει νὰ μᾶς
βλέπῃ. Καραβάνια εὐθυμία, γελῶντα, περίεργα,
ἔρευνητικά, διψώντα διὰ μίαν νέαν Ἑλλάδα
ὅπως διψοῦν καὶ διὰ τὴν Παλαιάν, χύνονται
μόλια ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας

Kai: —

Πόλις ὅπως αὐτή, λιακάδα ὅπως αὐτή, ἀέ-
ρας ὅπως αὐτός, μία Ἀττική, φῶς καὶ χῶμα
ὅπως καλὰ τὰ εἴπεν ὁ Προβελέγγιος, καὶ ὅπως
καλλίτερα καὶ ἀπειλητικὰ τὰ κοπανῖσσει ὁ τρο-
μερὸς διὰ τὴν κεφαλομορφαστικήν του ἀρθρο-
γραφίαν κ. Γιαννόπουλος, πόλις ὅπως αὐτή,
μὲν ἥσιον ὡσὰν αὐτόν, μὲν ἀφθονίαν ἔχεν
ὅπως αὐτοὶ ποῦ ἔχονται — μένει ἀνεκμετάλ-
λευτος, ἀνεόρταστος, τρισαθλία, μὲν κατοίκους
καθὼς ἥμεις . . .

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Σπυρίδων Λάμπρος *

Ο νέος πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, καθηγητής τῆς Ἰστορίας, ἀήκει εἰς πολυμελὴ οἰκογένειαν ἐνθῶν καὶ κοκκίνων Ἡπειρωτῶν. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν μελαχοινῶν μας, εἰς μίαν κοινωνίαν σχεδὸν μαζίην, περιφέροντες τὰ κτυπητὰ οἰκογενεῖακα χώρα-ματά των, τὰ τευτονίζοντα καὶ ἀγγλοσαξωνίζοντα, οἱ γῆσιοι ἄντοι τῆς Ἑλλήνες ἔξαφνίζουν ὡς ἔνοι. Υἱὸς τοῦ Παύλου Λάμπρου, τοῦ νομισματολόγου, ὁ Σπυρίδων Λάμπρος είνει ὁ καλλίτερον καὶ γενναιότερον ὑπὸ τῆς φύσεως προικισμένος ἐξ ὅλων τῶν Λάμπρων. Γρήγορα ὑπερέβαλε τὸν πατέρα του γρήγορα ἀφῆκεν ὅπισσω τοὺς ἀδελφούς του. Καὶ εἰς τὴν διαπρεπή οἰκογένειαν, μὲ τὰ τόσα διαπρεπή μέλη, αὐτὸς ἀνεδείχθη ὁ διαπρεπ-στερος.

Σανθός λοιπὸν καὶ κόκκινος. Ἀλλὰ τώρα, μὲ τὴν

* Ἐνεκα τεχνικοῦ ἐμποδίου ἀναβάλλομεν τὴν δημοσίεναι τῆς εἰ-
κόρος τοῦ π. Λάμπρου.

λικίαν, — ὑποθέτω δι τοῦ καὶ Λάμπρος θὰ εἰναι περίτου
ἔξηκοντούτης, — ἡ πορφύρα ὥχριασεν ἐλαφρότατα καὶ
εὐγενέστατα, καὶ ὁ χρυσός ἤχρισε νάναμγνυέται μὲ
ἄργυρον. Οὕτω τὸ σύνολον, ἐπιβλητικὸν ἐστὶ
ἀπέκτησεν ἀκόμη ἐπιβλητικότητα. Πλήσιον τοῦ κ.
Λάμπρου, αἰσθάνεται κανεὶς τὸν σεβασμόν, τὸν διοικὸν
ἔμπτενεῖ ἡ πνευματικὴ ὑπεροχή, καὶ ὅταν ἀκόμη δι κ.
Λάμπρος φορῇ τὸ ἀπλούτον τους στακερόν κοστοῦμι,
καὶ ὅταν ὄμιλη προστρῶν, πατρικώτατα καὶ ἐνθαρ-
ρυντικώτατα, καὶ ὅταν μειδῆ καλοκαγάθων καὶ ὅτεν
ἀστειολογὴ φιλικῶν, κάτω τῆς ἔδρας ἡ τοῦ βήματος,
εἰς τὸν περίτατον, εἰς τὴν ἐμδομήν, εἰς τὴν αἴθου-
σαν, εἰς τὸ γραφεῖον, διόπου συμπεριφέρεται πάν-
τοτε μὲ καλωσύνην ποφοῦ καὶ μὲ εὐγένειαν ἀνθρώπουν
τοῦ κόσμου. χωρὶς κόμπον καὶ χωρὶς ἐπιτήδευσην.
'Αλλ' ἡ ἐπιβολὴ του είναι μεγάλη ὅταν φορῇ τὴν ἐπί-
σημον στολὴν μὲ τὰ παράσημα, ἡ μετλῶς τὴν μαρῷην
ορδιγκόταν καὶ τὸ ὑψηλὸν κατέλε. Τὸ ἀνάστημά του
τότε ἀποκτᾶ ὑψος, μιολονότι δὲν εἶναι χαμηλὸν τὸ
σῶμά του, ἀρκετὰ εὐτραφές ἀλλως φαινέται ὅγκος γι-
γαντιαῖος καὶ οἱ ὄφθαλμοι του, μὲ τὰ χυροῦ γυαλιά,
ἐπέκτειμον λάμψεις ἀσύνθετες. "Εχει καὶ οὕτως καὶ
ἄλλως, ἔναν ἀέρον μεγαλείου, τὸν διοικὸν δὲν ἔχουν βέ-
βαια ὅλοι οἱ διδάσκαλοι.

Ο κ. Λάμπρος είναι άληθεια, διδάσκαλος. Είναι και οργάνωτος Διδασκαλίας προϋποθέτει και τότε έναν και τότε άλλο. Με την διαφοράν δύως διτί η διδασκαλία τού ογήπορος είναι διδασκαλία καλλιτέχνου. Ο κ. Λάμπρος, όντας καλλιτέχνος τών οργήπων μας, έχει την ψυχήν κατά βάθος αυτούς καλλιτεχνικήν. Και άποριβάς η καλλιτεχνική αυτή ψυχή εινεύρει νά διακοσμήσει τό σωμάτη της και νά παρουσιάσει έξιτερημά. με μιστηριώδεις και άσυλητήποτος μεθόδους, πολὺ διαφρετικόν ἀπό τὰ κοινὰ και

Είς την φιλοσοφικήν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου μας,
διακοινύνεται μία τοιάς καθηγητῶν: Πολίτης. Λάυρως.

Σακελλαδόπολης. Ήτνει οι τρεις ἄχωριστοι συνάδελφοι, φύλοι, συγκριτικοί και συνεργάται, διδάσκαλοι ἐξαιρετικοί, διαφέροντες ἀπό τοὺς λοιπούς, ἀκριβῆδες διότι δὲν εἶνε μόνον διδάσκαλοι. «Ἄς ἀφίσωμεν τοὺς ἀλλούς. Σήμερον πρόκειται τερι τοῦ καὶ Λάμπτου Ό.Ο.Λάμπτος, ἐπιστήμων ίστορικός, καθηγητής και συγγραφεύς, ἔγραψεν ἀπ' ὅλα ἀκόμη και ποιήματα. Εἰς τὴν Ανθολογίαν τωόντι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, θὰ συναντήσετε και τὸνομά του. «Ἡ ἀγάπη του πρός τὴν φιλολογίαν ἐν γένει, ὅχι μόνον τὴν ίστορικήν, παρέμενε ἐκ τῶν νεανικῶν του χρόνων ἰσχυρός. Ἐκ τῶν δὲλιών, τῶν δημιστῶν καθηγητῶν του Πανεπιστημίου, οἱ ὄποιοι προσέχουν εἰς τοὺς νέοντας και δὲν πιστεύουν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀπέθανε μὲ τὸν Λουκιανόν. Ο Λάμπτος ἔκρινε τὸν Σολωμόν. Θά ειπῆτε ίσως ὅτι τὸν ἔκρινε και ὁ κ. Μιστρώτης. Ναι ἀλλ' ὁ Λάμπτος ἔκρινε και τὸν Κρουστάλλην. πράγμα τοῦ δὲ ποιῶν δοσφός του συνάδελφος δὲν θὰ κατεδέχετο βέβαια. «Επειτα συνειράσθη και συνεργάζεται εἰς περιοδικά φιλογογικά, χωρὶς εἰδικὸν χαρακτῆρα. «Ἐγράψε παντοῖα ἀρθρα εἰς τὴν «Ἐστίαν», ὃν μετέφρασε ἀκόμη και μυθιστόρημα. Ἱ ἡ «Παναθήναια» καινώνται διὰ τὴν συνεργασίαν του. Τὰ Ἑλληνικὰ «Ημερολόγια δὲν δυσκολίενται γὰρ ἐξαιρατικούν ἐν ἀρθροῖσιν του. Αἱ ἐπομενί-

κεπονιάτα τα έξαρθμαν εν αρρένων τοι. Το οφίρεται δες δημοσίευσόν τάς ἐντυπώσεις τῶν θερινῶν του ταξιδίων Τὸ Β. Θέατρον τὸν προσλαμβάνει ὡς κριτὴν δραμάτων. Φίλος τῆς φιλολογίας ἔκεινης, τὴν δόποισαν οἱ ἔχθροι τῆς ὄνομάζουν ἔλαφοι, δὲ κ. Λάμπρος; δὲ σοφὸς ἴστορικός, ἔχει καύθε δικαίωμα νάπτοκαλῆται συνάδελφος. Τὸ θεωροῦμεν τιμήν μας νὰ τὸν ἔχωμεν καὶ εἰς τὸν κύρωμεν μας, διότι γνωστῖσμον διὰ τὸ θεωρεῖ κ. ἔκεινος. Καὶ εἶνε τοῦτο δεῖγμα σημαντικὸν τῆς πνευματικῆς του εὐδύντητος καὶ ὑπεροχῆς.

Ο κ Λαμπρός είνε ρήτωρ. Ο εὐγλωττότερος, ο τερψινότερος, ο διδακτικώτερος, ο ένθουσιαστικώτερος

τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τῶν ἐθνικῶν οἰτάροδων, οἱ ὁποῖοι ἐμπνέουσι τοὺς νέους, κρατινούν τὸ φρόντια μεγαλύνοντας τὸ αἰσθῆμα. Ἡ ἴστορια ἡ ἐλληνική, εἰς ἥξας τῆς τὰς περιόδους, ἀπὸ τοῦ Αριστοφόντος μέχρι τοῦ Ἀρισταλοῦ, εἶναι ἡ σημὴ τῶν ἐρηφοικῶν του ἐμπιγνώσεων. Οἱ λόγοι του εἶναι καλλιτεχνήματα. Τοὺς διακρίνει γλαφυρότης συνθέσεως καὶ ὠραιότης ἀπαγγελίας. Τούτο τὸ γνωρίζουν ὅλοι. Καὶ εἰς κάθε περίστασιν, ποὺ θὰ χρειασθῇ οἴτη, ίκανος νὰ συγκινήσῃ τὰ πλήθη, εἰς κάθε πατριωτικήν, ἐθνικήν, φιλολογικήν, ἐλληνικήν ἔօρτήν, οἱ διοργανωταὶ τῆς θά προστρέζεντον εἰς τὸν μελιόρυτον Λάμπρον. Καὶ ὁ κ. Λάμπρος θὰ εἰσακούσῃ τὴν παράκλησιν των προθύμων. Τὸ θεωρεῖ καθήκον του. Κατέχει θαυμαστὴν δύναμιν, τὴν ὃποιαν ἔννοει νὰ χρησιμοποιῇ πάντοτε πόδις τὸ καῦλον τῆς πατρίδος του, δομιλά, φωτίζων, διδάσκων, νονθετῶν, προτρέπτων, ἐνθουσιάσων. Ὁ κωδωνισμὸς τῶν τελικῶν νι τῶν ὡραίων του προτάσεων, ἀποτελεῖ δὲ αὐτὸν τὴν γλυκυτέραν μουσικήν, διατηρεῖ τόσον ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἐν βῆμα σεμνόν, ἐνώπιον πλήθους ἔօρτασμων ἀνθρώπων, φιγούντων ἀπὸ συγκίνησιν πατριωτικήν καὶ ἐκρηγνυομένων εἰς παταγώδη χειροκροτήματα.

Φιλόπονος ἐρευνητής τῆς πατρίου Ἰστορίας, ἀκάματος καὶ φωτεινὸς ἐγγάτης τῆς ἑταῖρης, ἀναγνώστης, ἐκδότης καὶ σχολιαστής παλαιῶν χειρογράφων, ὑθασιοριστής ὑπερούντων φιλολογικοῦ καὶ Ἰστορικοῦ πολυτίμου, συγγραφεὺς σπουδαίων Ἰστοριῶν μελετῶν, δ. κ. Σπυρίδων Λάμπτρος κατέχει ἐπιφανῆ θέσιν μεταξὺ τῶν ὀλίγων σοφῶν μας. Ως κοινωνικὸς ἀνθρώπος, εἰνε καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως σεβαστός. Ως διογγανωτής καὶ ἐμπειρευτής ὁράων ἔορτῶν ὡς στύλος συλλόγων καὶ σωματείων, ὡς φιλαθλος πλήρης ζήλου κ' ἐνθουσιασμοῦ εἰνε παράγων πολυτίμος. Ως καθηγητής, εύσυνεδητος καὶ φιλόστοργος, λατρεύεται ὑπὸ τῶν μιθητῶν του. Ως Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου θάψιση ἔχη σημαντικὰ τῆς διαβάσεως του.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΙ «Αθῆναι» ἀνακινοῦν τὸ ζῆτημα ἂν ἔχωμεν ποίησιν καὶ φιλολογίαν ἀξίας τοῦ ὄντος των καὶ ἀνταξίας τῆς ἀποστολῆς των. Εἰς τοῦτο ἔδωσε ἀφορμὴν ἄρθρον τούτο κ. Θ. Βελλιανής γραφεῖν τελευταῖς εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ θεοῦ ἐφημερίδα. Τὸ διδούν ζῆτημα, ἀνεκτικήν συχνά ἀπό τῶν Ἑλληνικὸν τύπον. Ἔν τούτοις ἡς παρακαλουσθήσωμεν τὰς γνώμας τῶν ἐφωτωμένων.

Άγγελος Βλάχος.

Πρώτος φυσικά ἔρχεται πάντοτε ὁ οὐ. Ἀγγελός Βλάχος «ὅστις οὐχὶ μόνον λόγιος καὶ ποιητὴς είνε, ἀντιγράφομεν τὰς «Ἀθήνας» ἀλλὰ καὶ βαθύς τῆς γλώσσης μελετητὴς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως γνώριμος, πολιτευτὴς ἀλλοτε, πρῷγχος ὑπουργὸς καὶ προσβευτὴς τῆς Ἐλλάδος». Θεέ μου τί τίτλοι! Καὶ ὁ καῦμένος τοῦ Πορφύραδος ἔξαφνα, είνε ἀπλούστατα ποιητὴς καὶ δὴ κάποιως Πειραιῶς

‘Αλλ’ ἀς ἀφήσωμεν τὰ σχόλια. Οὐ καὶ λοιπὸν “Αγγελος Βλάχος ἀπαντᾶ:

τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς ὅ, τι ἐλληνικὸν. Ἀλλ᾽ ὁ ἐνθουσιασμός μου πρὸς τὸ ὡραῖον θὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ θὰ συμπληρώσῃ τὴν συμφόρητα μου. »

Καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ αὐτόν, τὴν λατρείαν του πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἔξεδήλωσε ποικιλοτρόπως ὁ Δαμιάνι κινδυνεύσας ἀκόμη ν' ἀπολυθῇ ἀπὸ τῆς θέσεώς του.

Ο καλλίτερος τίτλος του, ἐκεῖνος τὸν ὃποιον ἔφερε μὲ ἀληθινὴν ὑπερηφάνειαν καὶ μὲ τὸν ὅποιον ὑπεγράφει κάποτε εἰς τὰ πρός ήμας γράμματά του, γεμάτα πάντοτε ἀπὸ τῶν ἀγνότερον ἐνθυσιασμόν, ἥτο διά τίτλος τοῦ φιλέλληνος.

Ο Σιλβαῖν ὡς Λουδοβίκος 11ος.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

νομά σας και την διεύθυνσίν σας, δὲν είνε δυνατή καμμία συνεννόησις. Τὸ ποιηματάκι· σας μᾶς ήρεσε.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Απὸ τῆς 31 Ὁκτωβρίου θά ἐκδοθῇ μετοχικὴ ἐφημερίας ἡ «Μεταρρύθμισις». Η διεύθυνσίς ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Γ. Σ. Φραγκούδην. Εἰς τὴν διανεμήσεων ἀγγελίαν ἀναγράφεται ὅτι ἡ «Μεταρρύθμισις» ἰδρύεται ἀπὸ πατριῶτας διογενεῖς διὰ νότο πολεμῆσῃ τὰ προσωπικὰ κόμματα καὶ ζητήσῃ τὴν διὰ ριζικῶν μεταρρυθμίσεων ἀνάδιοργάνωσιν τῶν ὑλικῶν καὶ ηθικῶν δυνάμεων τοῦ Ἐθνους.»

Ο κ. Ἐμμ. Ρέπουλης πρώην βουλευτής καὶ ἄλλοτε ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἀκροπόλεως» ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσίν τοῦ «Ἀστεως», τελείως ἀνακαινιζομένου καὶ μεταρρυθμιζομένου, ὑπὸ δὲ λόγως ἀνεξάρτητον πρόγραμμα.

Τὴν Κυριακὴν 3 Ὁκτωβρίου ἐτέθησαν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν του μνημεῖον τὰ ὀστά τοῦ Γιάννη Καμπύση.

Νέα ἀποκτήματα καὶ δωρεαὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης:

Α') Χειρόγραφος Ὀδηγὸς τοῦ Νοταρίου. Ἐρμηνεία τῶν καθηκόντων του ἐν ταῖς Ἰονίοις Πολιτείαις.

Β') 48 Ἐγκύλιοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατά τὸ 1815 καὶ ἐξῆς πρὸς τοὺς Πρόξενους τοῦ Λιγαίου Πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου, μεγάλης ἴστορικῆς σημασίας.

Γ') 17 ἐπιστολαὶ Ἀσωπίου καὶ ἄλλων λογίων πρὸς τὸν Φιλητᾶν, μεγάλου φιλολογικοῦ ἔνδιαφέροντος, καὶ πολλὰ γραπτὰ μαθήματα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας.

Ε') Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῶν νιῶν του.

ΣΤ') 10 στανιώτατα ἴστορικα καὶ πολιτικὰ φυλάδια.

Προσεχῶς ἐκδίδει ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς νέον τόμον ποιημάτων «Ἡ Ἀσάλευτη Ζωή». Τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων τῆς νέας αὐτῆς συλλογῆς εἰνε ἀνέδοτα, ἢ ἔχουν μόνον δημοσιεύθη ἀποσπάσματα. Ιδοὺ μερικοὶ ἐκ τῶν γενικῶν τίτλων: «Πατριόδεξ», «Ο γυρισμός», «Ἡ Φοινικιά», «Τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου», «Ἀπὸ τὸ Βιβλίο τῶν Υμνῶν», «Οἱ Ἐκατὸ Φωνές τῆς λύρας» καὶ τὸ ποίημα τοῦ «Ἀσκραίου».

Διὰ τὴν 31 Ὁκτωβρίου προκηρύσσεται μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὅθωνος.

«Ολος ὁ ἔλληνικὸς τύπος ἔξημνει τὸν θερμὸν καὶ ἀγνὸν φιλελληνισμὸν τοῦ Δαμάνι.

Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καλλιφρονίας ἰδρύθη ἔδρα τῆς νεοελληνικῆς.

Τὸ ρωσικὸν περιοδικὸν «Bessieada» ἐδημοσίευσε τοὺς Ἡσκιους στὸ φῶς τοῦ συνεργάτου μας κ. M. Μαλακάση, κατὰ μετάφρασιν τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Valéry Brusoff, ἀρχηγοῦ τῶν ρώσων συμβολιστῶν.

Τὸ «Καλλιτεχνικὸν Θέατρον» τῆς Μόσχας προσαναγγέλλει μεταξὺ ἄλλων νέων ἔργων καὶ τὸν Ἰβάνοφ τοῦ Τσέχοφ, τὸ μόνον δράμα τοῦ ἀποθανόντος συγγραφέως, τὸ ὅποιον δὲν εἶχε παιχθῆ εἰς τὸ ἐν λόγῳ θέατρον. Τὸ κύριον δόλον τῆς Σάσσας θὰ παιχθῇ ἡ χήρα Τσέχοφ-Κνίπερ. Εἰς τὸ αὐτὸν θέατρον θὰ παιχθοῦν τοῦ Μάτερλιγκ, οἱ Τυφλοί καὶ ὁ Παρείσακτος.

Τὸ «Μικρὸν Αὐτοκρατορικὸν θέατρον», τῆς Μόσχας θὰ δόσῃ ἀρχαῖα ἔλληνικὰ δράματα μεταφρασμένα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Μερεσκόφσκου

«Ολα σχεδὸν τὰ ρωσικά φύλλα ἀνεδημοσίευσαν τὴν ἀνέδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Τσέχοφ τὴν δημοσιεύθεισαν εἰς τὰ «Παναθήναια» τῆς 31 Αὐγούστου.

Ο Λεωνίδας Ἀνδρέεφ γράφει νέον ἔργον μὲ θέμα στρατιωτικόν.

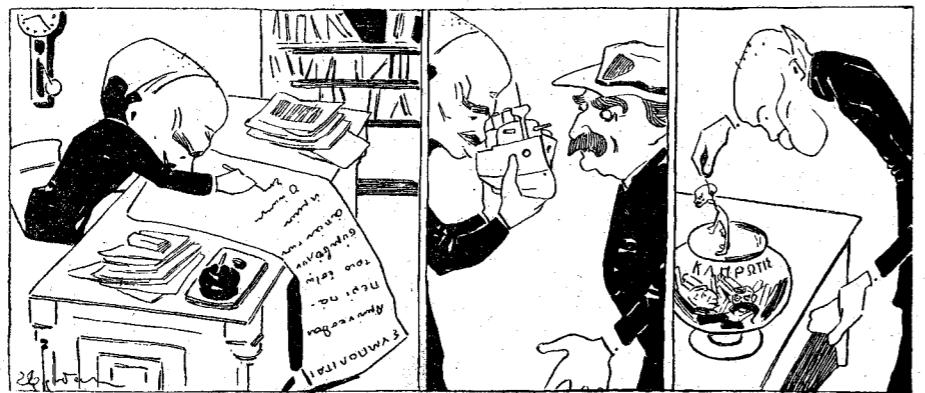
Δέγεται ὅτι μέσα εἰς τὰ χαρτιά τοῦ Τσέχοφ εὑρέθη ἐνα διήγημα καὶ πολλὰ σημειώσεις ἀξιαὶ λόγου.

NEA BIBLIA

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ὑπὸ Δ. Βικέλα. — Βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἔλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου. «Ἐκδοσις πέμπτη. — Ἀθῆναι 1904, Βιβλιοπωλεῖον «Ἔστιας», I. Δ. Κολλάφου, σχ. 16ον σ. 185 δρ. 1.

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη. Λίβερπούλ, The Liverpool Booksellers' Go Ld 70 Lord Street 1904.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ — ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΘΗΝΑΙ»

1. Η πρώτη ἔξαψις τοῦ πατριωτισμοῦ περὶ ἀμύνης τοῦ Ἐθνους — 2. Τὸ βλέπεις αὐτό; ἂμα τὸ βάλγες ἐπὶ μᾶς Τραπέζης... γίνεται παρατησίς ὑπουργοῦ. — 3. Πῶς ἔγινεν ἡ πρώτη κλήρωσις τοῦ λαχείου.